Ἀριθ. 575 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΒ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ' | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται: ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. | 4 Ἰανουαρίου 1887

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ ΑΡΙΘ.

Ο ΠΑΤΕΡ—ΙΩΣΗΦ

(Διήγημα τῆς Κας **Ouida**.—Μετάφρασις Δ. Β.)

Α'

Ἦτο ἡμέρα Ἰουνίου.

Οἱ γρύλλοι ἐτερέτιζον, αἱ χρυσαλίδες ἐπτερύγιζον ἐπὶ τοῦ ὡρίμου σίτου, καὶ οἱ ἄδροι του στάχυς ἔκλινον πίπτοντες ὑπὸ τὸ δρέπανον τῶν θεριστῶν. Διὰ τοῦ στενοῦ παραθύρου τοῦ σκευοφυλακίου τῆς ἐκκλησίας, ὁ πάτερ-Ἰωσήφ, νεαρὸς ἐφημέριος τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Μάρκας, ἐθεώρει σκεπτικὸς τὰς κλιτύας τῶν λόφων, οὓς διέβλεπε πέραν διὰ τῶν κλάδων κερασέας καταπορφύρου ἐκ τῶν καρπῶν της. Ἦτο πρώτη τοῦ θερισμοῦ ἡμέρα. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰργάζοντο εἰς τοὺς ἀγρούς, ἐν μέσῳ μορεῶν καὶ ἀμπελώνων. Γαλανὸς οὐρανὸς ἐφαίνετο προσμειδιῶν εἰς τοὺς θεριστάς, ὧν αἱ φωναὶ καὶ αἱ φαιδραὶ ἀνταποκρίσεις ἔφθανον εἰς τὰ ὦτα τοῦ ἱερέως ἐξασθενούμεναι ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς ἀποστάσεως. Ἐνῷ ἔβλεπε καὶ ἤκουεν, ἀνεστέναξε. Καὶ ὅμως, ἂν ἠρωτᾶτο, θ' ἀπήντα ὅτι ἦτο εὐτυχής, καὶ ὅτι τίποτε δὲν τοῦ ἔλειπε.

Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἰσχνὸς νέος, μείραξ σχεδόν, λεπτοὺς ἔχων τοὺς χαρακτῆρας τῆς μορφῆς, καστανοὺς δέ, σοβαροὺς συνάμα καὶ ἱλαροὺς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἦτο υἱὸς ἁλιέως τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου, μικροῦ χωρίου, ὅπου ὁ ποταμὸς συναντᾷ τὴν θάλασσαν ἐν μέσῳ κάκτων καὶ καλαμώνων, οἷους ἀσμενίζει ζωγραφίζων ὁ Κόστας. Τίς ὅμως ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, ὁποῖον καθαρὸν τυρρηνικὸν ἢ λατινικὸν αἷμα, καθαρισθὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου, ἔρρεεν ἔτι διὰ τῶν φλεβῶν του; Πόσαι κλασικαὶ μορφαὶ καὶ πόσοι κλασικοὶ χαρακτῆρες ἀπαντῶνται παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῶν τυρρηνικῶν ἀκτῶν τῆς Μαρέμμας!

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ τελευταία ἥσυχος ἡμέρα ἣν ἔμελλε νὰ διαγάγῃ ἐν Μάρκᾳ.

Ἀπεμακρύνθη ἄκων τοῦ παραθύρου, ὅτε ἡ προβεβηκυῖα γυνή, ἥτις ἐπεριποιεῖτο τὸν οἶκόν του καὶ ἐσάρωνε τὴν ἐκκλησίαν, ἦλθε καὶ τοῦ ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ δεῖπνόν του ἦτο ἕτοιμον. Ἠδύνατο βεβαίως νὰ δειπνήσῃ ὁπόταν ἤθελεν· ἀλλ' ἦτο συνήθεια ἐν Μάρκᾳ νὰ δειπνῶσι τὴν εἰκοστὴν τρίτην ὥραν, εἰς ὅλα δὲ τὰ ἰταλικὰ χωρία ἡ συνήθεια βασιλεύει δεσποτικῶς. Ἡ φράσις *ἔτσι τὸ ἔχομεν* ἐπιβάλλει καὶ δικαιολογεῖ πάντα, ὁ δὲ πάτερ-Ἰωσήφ δὲν ἐσυλλογίζετο βεβαίως νὰ τὴν παραβῇ. Πολλάκις δὲν εἶχεν ὄρεξιν διόλου κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, κ' ἐβαρύνετο φοβερὰ νὰ φάγῃ τὸν μαῦρόν του ἄρτον καὶ τὸ ῥόφημά του τὴν ὥραν ἀκριβῶς, καθ' ἣν ἡ φύσις ἦτο περικαλλὴς καὶ ὁ οὐρανὸς παρεῖχε θαυμάσιον θέαμα εἰς ἀχάριστον γῆν. Ὑπήκουεν ὅμως πάντοτε εἰς τὴν κλῆσιν τῆς Κάκιας, διότι μεταβολὴ τῆς ὥρας τοῦ δείπνου θὰ τῇ ἐφαίνετο ἀσέβεια τρομερὰ καὶ αὐτόχρημα ἐπανάστασις.

Ἡ Κάκια ἦτο μικρὰ ἡλιοκαὴς γραῖα, ἀναδεδεμένον ἔχουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κόρυμβον κόμης ψαρᾶς. Κατήγετο ἐκ τῆς βορείου Ἰταλίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ φόρεμα καὶ τὸ περιώμιόν της ἦσαν μᾶλλον ἐπιμελημένα ἢ ὅσον συνειθίζεται ἐν Μάρκᾳ. Εἶχεν ὑπηρετήσει πάντοτε εἰς οἰκίας ἐφημερίων. Ὁσάκις δὲ ὁ σκευοφύλαξ ἔλειπεν ἢ ἠσθένει, ἤξευρεν ἐκείνη κάλλιστα ποῦ νὰ εὕρῃ ἕκαστον πρᾶγμα, τὸ βιβλίον, τὸν κώδωνα, τὸ κηρίον. Ἴσως καὶ θὰ ἐλειτούργει ἐν ἀνάγκῃ, ἂν τὸ φῦλόν της τὸ ἐπέτρεπε. Εἶχε τὴν γλῶσσαν ἐξαίρετα τροχισμένην, καὶ ἦτο ἐνδομύχως ὑπερήφανος ὅτι εὐκαιρίας δοθείσης ἠδύνατο νὰ τὰ *ψάλλῃ* εἰς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐν τῇ ἐνορίᾳ ἐκείνῃ πτωχῶν ἀνθρώπων ὁ ἐφημέριος ἐπρώτευε, καὶ ὅμως θὰ ἔτρεμεν ὡς πταῖσαν παιδίον, ἂν ἡ Κάκια ἀνεκάλυπτεν αἴφνης, ὅτι εἶχε δώσει τὸν καλλίτερον χιτῶνά του εἰς ἐπαίτην, ἢ ὅτι ἐπάτησε διὰ λασπωμένων ὑποδημάτων τὸ πρὸ μικροῦ ὑπ' αὐτῆς καθαρισθὲν πλινθόστρωμα. Πολλαὶ ἡγεμονεῖαι τοιαύτην ἔχουσι τὴν ἱστορίαν. Ἠδύνατο νὰ λύσῃ καὶ νὰ δέσῃ, νὰ εὐλογήσῃ ἢ νὰ καταρασθῇ, νὰ ἀπολύσῃ ἢ νὰ καταδικάσῃ τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ ὅμως οὐδὲν ἄλλο ἦτο μόλα ταῦτα, ἐνώπιον τῆς γραίας ὑπηρετρίας του, ἢ παιδίον κἄπως ἡλικιωμένον, ἐφ' οὗ καθίστα ἐπαισθητὴν τὴν ἀπαρεγκλίτου τῆς, καίτοι ἠσθάνετο πρὸς αὐτὴν [illegible] καὶ φιλόψογον θαυμασμόν. Τὸν αὐθέντην της ἐθεώρει ὡς πτωχόν τινα τῷ πνεύματι, θεῖον ἄγγελον, ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

Ὁ πάτερ-Ἰωσήφ ὀλιγόλογος ἦτο οὔτε σο-

φός. Εἶχε μάθει ὅσα τῷ ἤρκουν διὰ νὰ δώσῃ τὰς ἐξετάσεις του καὶ νὰ ἱερωθῇ. Αὐτὸ μόνον κατεῖχε τὸ πενιχρὸν ἐφόδιον, ἀλλ' ἦτο ἱκανὸν διὰ τὸ χωρίον τῆς Μάρκας, ὅπου δὲν εἶχον δικαίωμα ν' ἀπαιτῶσι περισσότερα. Ἐξεπλήρου ἐν παντὶ ἀκριβῶς τὸ καθῆκόν του, ὁποῖον τὸ ἐννόει, οὐδέποτε δὲ ἤθελε φαντασθῆ νὰ ἀμφιβάλῃ περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ ἔργου του. Τὸ *Πιστεύω* του τῷ ἐφαίνετο καθαρὸν καὶ σαφὲς ὡς ὁ ἥλιος, ἡ δὲ πίστις του ἦτο εὐπειθὴς ὡς πειθαρχοῦσα ψυχὴ οἰκουροῦ κυνός.

Ἦτο φύσις ποιητικὴ καὶ φιλέρημος. Ἡ θρησκεία κατεῖχεν αὐτὸν ὁλόκληρον, ἦτο δὲ ἀπεσπασμένος τοῦ κόσμου, αἰθεροβάμων καὶ τοσοῦτον ἀφελής, ὅτον τὰ *ζῷα* ἐκεῖνα τοῦ *Θεοῦ*, ἅτινα συνέζων ἄλλοτε μετὰ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου τοῦ ἐξ Ἀσσίσης. Ἡ μήτηρ του, γερμανὶς τὸ γένος, εἶχε νυμφευθῆ ὅτε ὑπηρέτει ἐν μικρῷ πανδοχείῳ τῆς Πίσης, οὕτω δὲ μετεῖχεν ὁ νεαρὸς ἐφημέριος, ὅσον ἰταλὸς καὶ ἂν ἦτο, τῆς βερβιώδους γερμανικῆς κράσεως. Ἐν τοιαύτῃ ψυχῇ εἶχεν ὑπερβαλλόντως ἐπικρατήσει ἡ μεταφυσικὴ τῆς πίστεως χροιά, καὶ τὸ ἔργον του ἐθεώρει ἑπομένως ὡς θείαν τινὰ ἀποστολήν, φέρουσαν αὐτὸν ἀκατασχέτως εἰς ἀδιάκοπον θυσίαν πάσης γηΐνης ὀρέξεως, παντὸς ἐγωϊστικοῦ διαλογισμοῦ.

— Ποῦ νὰ ζήσῃ αὐτὸς μὲ τὴν καλωσύνην του! ἔλεγεν ἡ γραϊά του οἰκονόμος.

Ἡ ζωή του ἦτο λίαν ἁπλῆ καὶ μονότονος. Τίποτε δὲν ἤλλασσεν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐκτὸς ἂν ἀνεχώρει τις, ὅστις οὐδέποτε σχεδὸν ἐπέστρεφεν. Οἱ κάτοικοι τῶν κοιλάδων ἐκείνων δὲν ἐξηναγκάζοντο ὑπὸ τοῦ κλίματος εἰς νομαδικὸν βίον, ὡς οἱ τῶν Ἀπεννίνων ἢ τῶν μαστιζομένων ὑπὸ τῶν πυρετῶν πεδιάδων. Ἡ Μάρκα εἶνε χωρίον ἀγροτικόν, ἐν χώρᾳ ὑγιεινῇ, ὅπου ἄνδρες καὶ γυναῖκες δύνανται νὰ διαμένωσι καὶ νὰ ἐργάζωνται καθ' ὅλον τὸ ἔτος, μὴ κινδυνεύοντες νὰ προσβληθῶσιν ἐξ ἄλλου πυρετοῦ, ἢ τοῦ ἐκ τῆς καταχρήσεως τοῦ νέου οἴνου περὶ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου. Οὔτε ἀναμνήσεις ἱστορικὰς ἔχει, οὔτε γραφικόν τε ἢ ἄξιον παρατηρήσεως. Εἶνε χωρίον ὅμοιον πρὸς ἑκατοντάδας τοιούτων ἐν τῷ τόπῳ, ἐν μέσῳ ἀμπελώνων καὶ συτοφόρων ἀγρῶν, ἔχον τὴν ἀμαυρὰν μικράν του ἐκκλησίαν, τὸ ἀσβεστόχριστον πρεσβυτέριόν του, τὰς χαμηλάς του οἰκίας, καὶ τὴν σιωπηλὴν καὶ κενήν του ἔπαυλιν,—μέρος ἥσυχον, μακρὰν τῶν πόλεων κείμενον καὶ τῶν σιδηροδρόμων, χωρὶς τινος ἰδίας καλλονῆς, ἀλλὰ πλῆρες φωτός, ἐν μέσῳ τοπείου θαυμαστοῦ, ὅπερ οὐδεὶς ἐφαίνετο ἐκτιμῶν πλὴν τοῦ νεαροῦ ἐκείνου καὶ ἁπλοῦ ἱερέως, τοῦ πάτερ-Ἰωσήφ.

Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀνθρώπινον αἴσθημα, τὸ αἴσθημα τῆς φύσεως καὶ τῶν καλλονῶν αὐτῆς εἶνε τὸ παρέχον ἡμῖν τὰς μᾶλλον ἁμιγεῖς ἀπολαύσεις, ἃς οὐδαμοῦ δύναταί τις ν' ἀγοράσῃ, ἀρκεῖ δὲ μόνον ὅπως διεγείρῃ τοῦ δένδρου ὁ ψίθυρος καὶ τοῦ ῥείθρου ὁ φλοϊσβος. Ἀλλὰ τὸ δῶρον τοῦτο δὲν ἔχουσιν ἀκριβῶς εἰπεῖν οἱ Ἰταλοί. Πολλοὶ αὐτῶν προτιμῶσι τὸ ἀεριόφως τῆς λάμψεως τοῦ ἡλίου, ὑπολαμβάνουσι τὰ ὄρη ἀηδέστατα καὶ τὰς πόλεις θελκτικάς, ἀπεχθάνονται τὰ δάση καὶ ἀγαπῶσι τὴν τύρβην τοῦ πλήθους. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἐξαιρέσεις πολλαί. Πανταχοῦ ἀπαντῶνται ποιητικαὶ φύσεις, καίτοι πανταχοῦ εἶνε σπάνιαι. Ἐν Μάρκᾳ ὁ Ἰωσὴφ ἦτο ἡ ἐξαίρεσις. Ἐσπέραν μεθ' ἑσπέραν τὸ θέρος ἐφαίνετο πλανώμενος ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, κρατῶν μὲν εἰς χεῖρας τὸ εὐχολόγιόν του, ἀλλ' ἀφῃρημένος τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν λαμπυρίδων καὶ τοῦ φρίσσοντος φυλλώματος τῶν αἰγείρων, ὑπὸ τῶν καλαμώνων οὓς ἐλύγιζεν ὁ ἄνεμος ἢ τῶν μικρῶν ἀργυρολαμπῶν ἰχθύων, οἵτινες ἐπήδων πολλάκις ὑπὲρ τὰ ῥηχὰ τοῦ ποταμοῦ. Ἠγνόει καὶ αὐτὸς διατὶ τὰ ἠγάπα ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα· ἴσως διότι τὸν ἀνεμίμνησκον τὰς ὄχθας τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου. Ἀλλ' ὡμίλουν ὅμως πάντα πρὸς τὴν καρδίαν του, ἣν ἐπλήρουν δι' ἀορίστου τινὸς συγκινήσεως, μετεχούσης ἡδονῆς συνάμα καὶ ὀδύνης.

Ἀφοῦ ἐδείπνησε, μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν του, ἣν μικρὸς διάδρομος συνέδεε πρὸς τὸ πρεσβυτέριον. Ἡ ἐκκλησία ἦτο μικρὰ καὶ σκοτεινή, εἶχε δὲ ὡραίαν περίγλυφον ἀγίκν Τράπεζαν, ἔργον ἀρχαίου καλλιτέχνου τῆς Σιέννης. Ἀλλ' ὁ πάτερ-Ἰωσὴφ δὲν ἦτο ἐμπειροπράγμων· εἰκὼν τοῦ Ῥαφαὴλ ἂν ἐκρέματο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, δὲν θὰ τὴν παρετήρει. Ἠγάπα μόνον τὴν ἐκκλησίαν του, ἁπλῆν καὶ γηραιὰν ὡς ἦτο, κ' ἐκήρυττε πολλάκις ἐν αὐτῇ λόγους παραδόξους, πλήρεις πάθους, οὓς οὐδεὶς τῶν ἐνοριτῶν του ἐνόει, μόλις δ' ἐνόει καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος. Ἡ φωνή του, γλυκεῖα καὶ βαθεῖα συνάμα, εἶχε παράδοξόν τινα μελαγχολικὴν κλαγγήν, ἐνῷ δὲ αἱ μαγικαὶ καί πως συγκεχυμέναι φράσεις του ἵπταντο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀκροατῶν του, ὡς σμῆνος πτηνῶν πρὸς τὰ νέφη, ἡ ζέσις καὶ ἡ ἁρμονία τῶν λόγων του συνεκίνουν ἀορίστως τὰς καρδίας αὐτῶν.— Χωρὶς ἄλλο, ἔλεγον καθ' ἑαυτούς, τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν θὰ τὸν καταχαίρωνται οἱ ἅγιοι. Ἡ δὲ Κάκια, καθημένη παρὰ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, κλίνουσα τὴν κεφαλὴν καὶ κρατοῦσα τὸ κομβολόγιόν της, διελογίζετο ἐνδομύχως, ἐνῷ ἤκουε τὸ ἀκατάληπτον ἐκεῖνο κήρυγμα:

— Παναγία μου! μ' ὅλα αὐτὰ τὰ ὡραῖα λόγια, εἰμπορεῖ νὰ φορέσῃ τὸ πουκάμισό του ἀνάποδα, ἂν δὲν ἔχω τὸν νοῦν μου!

Δὲν εἶχεν ἑσπερινόν, καὶ ὅμως ἐλησμονεῖτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ του, κ' ἔψαυε, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ ἱερὰ σκεύη, δι' εὐλαβοῦς καὶ τρυφερᾶς χειρός. Ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ ἁγιαστηρίῳ ἀνέπνεέ τις ἡδύτατον ἄρωμα. Συνήθως ἡ θύρα ἔμενεν ἀνοικτὴ πρὸς τοὺς ἀγρούς, καὶ ἡ ὀσμὴ τοῦ ἀπ' αἰώνων καέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λιβάνου ἐμίγνυτο, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, πρὸς τὸ ἄρωμα τῶν ἠρανθέμων καὶ τῶν κυνορρόδων, τοῦ νεοκάκου χόρτου ἢ τῶν πατουμένων σταφυλῶν. Ἡ Κάκια διετήρει ἐν αὐτῇ καθαριότητα τέρπουσαν τὴν ὄψιν. Τὸ ἀεικίνητον αὐτῆς σάρωθρον εἶχε διώξει τοὺς σκορπίους καὶ τὰς ἀράχνας, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς γενεὰς εἶχον εὐαρέστως διατρίψει ὑπὸ τὰ καθίσματά της ἢ ἐντὸς τῶν σχισμάδων τῶν τοίχων της.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Μάρκαν οὐδὲν σπουδαῖον εἶχε συμβῆ. Γάμοι τινὲς μόνον, γεννήσεις πολλαὶ καὶ κηδεῖαι, καὶ οὐδὲν ἄλλο. Οἱ κατὰ τὸ Πάσχα ἐξομολογούμενοι ἔλεγον συνήθως κοινὰ ἁμαρτήματα: τοῦτο ἢ ἐκεῖνο εἶχον κλέψει, αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον ἐζημίωσαν, ἐμέθυσαν ἢ ἐβάρησαν, —τόσον μόνον. Ἀπέλυεν αὐτοὺς πιστοποιῶν τὴν πνευματικήν των ὑγείαν, καὶ τοὺς παρήγγελλε ν' ἀπέλθωσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ νὰ μὴ ἁμαρτάνωσι πλέον, βεβαιότατος, ὡς ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι βέβαιοι, ὅτι τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ ἐξωμολογοῦντο τὰ ἴδια.

Οἱ χωρικοὶ τῆς Μάρκας εἶχον μεγάλην ἰδέαν περὶ τῆς θρησκείας των, ἐπίστευον τουτέστιν εἰς αὐτὴν ὡς εἰς σύμβολον μαγικόν, οὕτινος ἡ προσήκουσα χρῆσις ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ πάντα μετὰ θάνατον. Ἀδύνατον ἦτο νὰ λείψουν ἐκ τῆς λειτουργίας τῆς κυριακῆς. Καὶ ἂν δὲ τυχὸν ἐκαιμῶντο κατὰ τὴν λειτουργίαν, ἢ ἐτρωγάλιζον ἀφυπνοῦντες κανὲν καρύδιον, ἢ ἐλησμόνουν εἰς τὸ στόμα των τὴν καπνοσύριγγά των, οὐδόλως ἐμείουν ταῦτα πάντα τὴν ἀδιάπτωτον αὐτῶν πίστιν εἰς τὴν θαυματουργὸν καὶ ἐξιλαστικὴν δύναμιν τῆς μυσταγωγίας. Ἂν τις τοὺς ἠρώτα, τί ἐπίστευον καὶ διατὶ τὸ ἐπίστευον, θὰ ἔξυον ἀμηχάνως τὴν κεφαλήν. Οἱ διαλογισμοί των ἐκυμαίνοντο ἐντὸς ἀμυδροῦ λυκόφωτος, ὅπου οὐδὲν καθαρῶς διεφαίνετο. Ἡ μόνη σαφὴς των ἰδέα ἦτο ἡ τῆς Παναγίας. Ἐθεώρουν αὐτὴν ὡς μητέρα παγκόσμιον, ἥτις βεβαίως — ἂν ἐλατρεύετο μόνον ἀπταίστως—ἤθελεν εὐεργετήσει αὐτοὺς ἔν τε τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι, ἀκριβῶς ὡς ἄλλοτε, κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνων λόφων, ἐθεώρουν τὴν Δήμητραν οἱ προγονοί των.

Καὶ ὁ Ἰωσὴφ αὐτός, μ' ὅσα καὶ ἂν εἶχε μάθει ἐν τῇ ἱερατικῇ σχολῇ,—δὲν ἐγνώριζε πλειότερα. Ἀπήγγελλε τὰς λειτουργικὰς φράσεις οὐδὲν ἀκριβῶς περὶ τῆς σημασίας των ἐννοῶν. Εἶχε τὸ ἀόριστον συναίσθημα, ὅτι ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἐθελοθυσία ἦσαν τρὶς εὐλογητά, προσεπάθει δὲ ὅσον ἠδύνατο νὰ σώσῃ τὴν ψυχήν του, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ περαιτέρω ἔπαυε σκεπτόμενος. Ἡ περαιτέρω σκέψις ἦτο ἁμαρτία τρὶς τιμωρητέα. Ἐπειδὴ ὅμως οὔτε φαντασίας οὔτε νοημοσύνης ἐστερεῖτο, σκληρῶς πολλάκις ἐβασανίζετο, βλέπων πόσον ὀλίγον ἐπέδρα εἰς τοὺς ἐνορίτας του ἡ θρησκεία, ἣν ἐκεῖνος μετὰ τοσαύτης ἐδίδασκεν ἀφοσιώσεως. Ὁ βίος αὐτοῦ ἐκείνην μόνον εἶχε κανόνα· διατί ὄχι καὶ ὁ βίος των; Διατί ἐβλασφήμουν δι' ὅλου τοῦ ἔτους, κ' ἐψεύδοντο, καὶ ἠπάτων καὶ συνεπλέκοντο; Ἠναγκάζετο νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ἐξωμολογοῦντο εἰς αὐτὸν τὰς ἁμαρτίας των διὰ νὰ τὰς ἀρχίσωσιν ἐκ νέου ἀνετώτερον, καὶ ἀνεγνώριζεν ὅτι ἡ ἐξαέτις ἤδη ἐν Μάρκᾳ ἐργασία του κατ' οὐδὲν εἶχε μεταβάλει τὸ χωρίον.

Ταῦτα σκεπτόμενος, καὶ τὰ ἐσκέπτετο νυχθημερόν, ἐκάθισεν ἐπὶ λιθίνου σκάμνου, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἤνοιξε τὸ εὐχολόγιόν του. Ὁ ἥλιος ἔδυεν ὄπισθεν τῶν λόφων, αἱ δὲ ξανθόπυρροι ἀκτῖνες του, πίπτουσαι διὰ τῶν κυπαρίσσων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἐσβέννυντο πρὸ τῶν ποδῶν του. Ἀηδών τις ἔψαλλεν ἐντὸς τοῦ ἐκ βάτων φράκτου· σαῦραι ὠλίσθαινον διὰ τῶν ῥωγμῶν τοῦ λιθοστρώτου, μακρὸς δὲ βλαστὸς αἰγοκλήματος, προκύπτων ὀπῆς τινος τοῦ τοίχου, ἐξέτεινε μέχρις αὐτοῦ τὰ λεπτὰ εὐώδη του ἄνθη. Πάντα περὶ αὐτὸν ἦσαν πλήρη φωτὸς καὶ θερμότητος, καὶ ἡ μικρὰ ἐκκλησία ἔμενε μόνη ἐν τῇ σκιᾷ.

Εἶχεν ἀνοίξει τὸ εὐχολόγιόν του, ἀλλὰ δὲν ἀνεγίνωσκεν. Ἐθεώρει τὰ ἑσπερινὰ νέφη, τοὺς κυανωποὺς λόφους, τὴν φωταυγῆ ἀτμοσφαῖραν, καὶ ἠκροᾶτο τοῦ ἄσματος τῆς ἀηδόνος, ἔχων τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ἐκστάσεως καὶ τῆς ῥέμβης, ὅπερ ὑπελάμβανε μὲν βλακείαν ἡ Κάκια, οὐδὲν δὲ ἄλλο ἦτο ἢ ἔκφρασις ἀορίστων διαλογισμῶν ψυχῆς ποιητικῆς, ἥτις οὔτε τὴν δύναμιν εἶχεν οὔτε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀναλύσῃ ὅ,τι ἠσθάνετο.

— Τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος τὸν Ἰούνιον εἶνε ὅλως διαφορετικὸν παρὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον, διελογίζετο ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος ἱερεύς, εἰς ὃν ἡ φύσις εἶχε δώσει ὀφθαλμοὺς νὰ βλέπῃ καὶ ὦτα νὰ ἀκούῃ. Τὰ τερετίσματά της εἶνε διαφορετικὰ καὶ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς της δὲν εἶνε ὁ ἴδιος. Τὴν ἄνοιξιν ὁμοιάζει ᾄσμα ᾀσμάτων, ὡς τὸ τοῦ Σολομῶντος, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τοῦ θέρους τί ψάλλει ἀράγε; Μήπως λυπεῖται ὅτι ἐπέρασεν ἡ ἄνοιξις, ἢ μὴ μανθάνει τὰ μικρὰ τῆς πῶς νὰ τραγουδήσουν καὶ αὐτὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος;

Καὶ ἤρχισε πάλιν ν' ἀκροᾶται τὸ ἡδυφωνότατον τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν, ἅτινα μαγεύουσι τὴν γῆν. Ἡ ἀηδὼν ἐπανελάμβανε μὲ ὑπομονὴν τὸ ᾄσμά της, καὶ τὸ ἤρχιζε πάλιν καὶ τὸ ἐπανέλεγεν ὁτὲ μὲν βραδέως ὁτὲ δὲ γοργῶς. Ἄλλη τις φωνή, ἀσθενεστέρα καὶ γλυκυτέρα, ἐπανελάμβανε πιστῶς τοὺς λαρυγγισμούς της καὶ ἐνίοτε ἔπαυον ἀποτόμως ὁμοῦ καὶ αἱ δύο. Πρόδηλον ἦτο, ὅτι ἐντὸς τοῦ ἀνθοῦντος φράκτου ἡ ἀηδὼν ἐδίδασκε τὸ μικρόν της. Πᾶς τις, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ ὄρεξιν, δύναται ν' ἀκούσῃ τὰ ὡραῖα αὐτὰ μαθήματα, καθ' ὅλον τὸν Ἰούνιον, ὑπὸ τὰς ῥοιὰς καὶ τὰς μυρσίνας.

Οἱ ἐν Μάρκᾳ ἐθεώρουν τὰς ἀηδόνας ὡς μικρὰ ζῶα, ἅτινα, ὡς πᾶν ἄλλο πτηνόν, προορισμὸν εἶχον νὰ συλλαμβάνωνται διὰ τοῦ βρόχου καὶ νὰ τρώγωνται ἢ νὰ πωλῶνται ἐντὸς κλωβοῦ ἀντὶ δέκα λεπτῶν. Ἀλλ' ἐγγὺς τῆς ἐκκλησίας οὐδεὶς τὰ ἐπείραζεν. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ ἐφημέριος ἠγάπα τὰ κελαδήματά των, ἀναμιγνυόμενα σιγαλὰ πρὸς τοὺς ψαλμοὺς τῆς λειτουργίας.

Βυθισμένος οὕτω εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ μουσικοῦ ἐκείνου μαθήματος, ὅπερ ἐγίνετο ἐν μέσῳ ἀνθέων, ἀνεσκίρτησεν αἴφνης ὁ Ἰωσήφ, ἰδὼν σκιάν τινα διαβαίνουσαν τὴν φλιάν, καὶ ἀκούσας φωνὴν λέγουσαν πρὸς αὐτόν:

— Καλησπέραν, πάτερ Ἰωσήφ.

Εἶδε τότε γυναῖκα ἣν κάλλιστα ἐγνώριζε, γυναῖκα νεαράν, δεκαοκταετῆ μόλις, ὡραιοτάτην, ἧς ἔλαμπεν ἡ συμπαθὴς μορφὴ καὶ ἐσπινθηροβόλουν τὰ ἱλαρὰ πολλάκις ὡς κυνὸς ὄμματα, ἧς ἦσαν πορφυρᾶ τὰ χείλη καὶ ἀστράπτοντες ἐκ λευκότητος οἱ ὀδόντες. Ἦτο ἡ Ἐλευθερία, σύζυγος τοῦ μυλωθροῦ Τάσσου Τασσίλου. Ἐν Μάρκᾳ πολλαὶ γυναῖκες μόλις εἰκοσαετεῖς εἶνε μελαψαὶ ὡς μορέας καρπός, χάρις εἰς τὴν ὕπαιθρον ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐργασίαν. Ἡ ἀτημέλητος κόμη των, ἡ παράλυτος ὀσφύς των καὶ τὰ διαρκῶς καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἀνηρτημένα ἀπὸ τῶν μαστῶν των παιδία, παριστῶσιν αὐτὰς γραίας πρὶν ἢ νεάσωσιν. Ἀλλ' ἡ Ἐλευθερία εἶχε σῶμα θεᾶς, οὐδ' ὡμοίαζε πρὸς ἐκείνας. Ὀλίγον εἰργάζετο, ἐπεμελεῖτο τοῦ κάλλους της, δὲν εἶχε δὲ τέκνα καίτοι δεκαπενταέτις γυμφευθεῖσα. Τὸν Ἰωσὴφ ἐγνώριζεν ἀπὸ πολλοῦ. Εἶχον ἔλθει ἀμφότεροι ἀπὸ τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου, τοῦτο δ' ἀπετέλει μεταξὺ αὐτῶν δεσμόν τινα ἀμοιβαίας συμπαθείας. Εὐχαρίστως ἀνεμιμνήσκοντο ἀμφότεροι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἔτρεχον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἡλιαζόμενοι καὶ κοιμώμενοι ἐπὶ τῆς θερμῆς ἄμμου, κρυπτόμενοι δὲ περίτρομοι, ὁσάκις παρήρχοντο ἐγγὺς αὐτῶν αἱ κάμηλοι τοῦ βασιλέως, προβάλλουσαι τὴν ἄσχημον αὐτῶν σκιὰν ἐπὶ τῶν ἀπεράντων καλαμώνων.

Ἀνέπλαττεν αὐτὴν νεαρὰν κορασίδα, παρακολουθοῦσαν αὐτὸν διὰ τῶν γελαστῶν ὀφθαλμῶν της ὅτε ἐκεῖνος, μεῖραξ ἤδη, μετέβαινεν εἰς τὸ γυμνάσιον, ὅπως παρασκευασθῇ πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον.

— Ὁ Ἰωσήφ! ἀνέκραζεν ἡ κόρη· τί ὡραῖος παπᾶς θὰ γίνῃ, νὰ μᾶς ξομολογῇ!

Καὶ διερρήγνυτο εἰς γέλωτας, καὶ ἠκτινοβόλει ἐξ εὐθυμίας ἡ μικρὰ χαρίεσσα μορφή της, ὡς τὰ θαλάσσια κύματα ὑπὸ λάμποντα ἥλιον.

Τὴν ἐνθυμήθη ὁ ἱερεὺς καὶ κατεχάρη, ὅτε ὁ Τάσσος Τασσίλος, ὁ μυλωθρός, ἀπῆλθε νὰ ζητήσῃ γυναῖκα ἑξήκοντα μίλλια μακράν, καὶ τὴν ἐπανήγαγεν ἀπὸ τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου εἰς τὸν μικρόν του μύλον, ὃν ἔστρεφε μικρὸν ποτάμιον, τὸ μόνον ἐν Μάρκᾳ ῥεῖθρον.

Ὁ Τάσσος Τασσίλος, μεταβὰς ἡμέραν τινὰ δι' ὑποθέσεις του εἰς τὴν ἀκτήν, εἶχε τὴν τύχην νὰ ἰδῇ τὴν ὡραίαν ἐκείνην κόρην, τὴν ἠρραβωνίσθη, καὶ τὴν ἐνυμφεύθη ἀκόπως, διότι οἱ γονεῖς της ἦσαν πτωχοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐκέρδαινον τὴν ζωὴν των μετακομίζοντες ἄμμον διὰ τοῦ ἀμαξίου των. Εἶχε δ' ἐκείνη βαρυνθῆ νὰ περιπατῇ ἀσκεπὴς καὶ γυμνόπους· ἠσθάνετο ἀκατάβλητον ὄρεξιν, καὶ κατεβράχθιζεν ἄπληστος καὶ αὐτῶν τῶν κάκτων τοὺς καρπούς. Ἐγνώριζεν ὅτι ἦτο ὡραία, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπῆρχε νὰ τὴν θαυμάσῃ, πλὴν τῶν λάρων τοῦ αἰγιαλοῦ, τῶν ἁλιέων καὶ τῶν βωλοτόμων, οἵτινες ἦσαν καὶ αὐτοὶ πτωχοὶ ὡς ἐκείνη.

Ὁ Τασσίλος ἦτο ἄσχημος, ἰσχνός, σχεδὸν ἤδη γέρων, ζῶν μόνον διὰ τὰ σακκία τῶν ἀλεύρων του καὶ τῶν ταλλήρων του τοὺς σάκκους. Ἡ Ἐλευθερία τὸν ἐμίσει, ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν ἐλάτρευε καὶ τῇ ἐπέτρεπε νὰ δαπανᾷ ὅσα ἤθελεν εἰς καλλωπισμοὺς καὶ στολίδια. Ἦτο δέ, ἄλλως, ὁ μύλος ὡραία διαμονή. Εἶχε τοὺς τοίχους του χρωματισμένους, καὶ ἰτέας κύκλῳ κυπτούσας ἐπὶ τοῦ μυλαύλακος, ἐζωογόνουν δ' αὐτὸν οἱ ποτιζόμενοι κύκλῳ ἡμίονοι, καὶ οἱ ὁδηγοῦντες αὐτοὺς μείρακες, οἱ χωρικοὶ οἵτινες ἔφερον ν' ἀλέσωσι τὸν σῖτόν των, ὁσάκις εἶχε βρέξει τὸ θέρος καὶ ἦτο ἄφθονον τὸ ῥεῦμα ὅπως στρέφῃ τὸν τροχόν. Ὅτε ἦτο ξηρασία, ἤργουν ὅλα· μόλις αἱ νῆσσαι καὶ αἱ φαλαρίδες εὕρισκον ποῦ νὰ πηλοβατήσωσι, περὶ τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου, ὁσάκις δὲν ἤρχετο εἰς τὸν μυλωθρὸν ἡ ἰδέα νὰ τὰς πυροβολήσῃ ἀπὸ τοῦ παραθύρου του.

— Καλησπέραν, πάτερ Ἰωσήφ! Ἐπανέλαβεν ἡ νεαρὰ γυνή, ἐν μέσῳ τοῦ ᾄσματος τῶν ἀηδόνων καὶ τῶν χρυσῶν ἀκτίνων τῆς δύσεως.

Ὁ Ἰωσὴφ ἠγέρθη μειδιῶν. Τὴν ἔβλεπεν εὐχαρίστως πάντοτε, διότι ἔφερε μαζή της μερίδα τινὰ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, τοῦ τόπου του, τῶν εὐδαιμόνων ἐκείνων ἡμερῶν, τῶν πρὸ τῆς ἱερατικῆς σχολῆς. Δὲν μετενόει ὅτι εἶχεν ἱερωθῆ ἀλλ' ἐνθυμεῖτο τὸν ἄλλοτε βίον του, κ' ἐξεπλήττετο ὅτι ἦτο αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἄλλοτε ἐλαφρὸς τὴν καρδίαν μεῖραξ, ὅστις ἔτρεχε διὰ τῶν καλάμων ἵνα βυθισθῇ εἰς τὰ κύματα, τὸν φαιδρὸν ἥλιον ἔχων ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸ ἄπειρον τῆς θαλάσσης.

— Τί δυσάρεστον συνέβη, Ἐλευθερία; ἠρώτησε βλέπων περίφροντι τὸ ὡραῖόν της πρόσωπον. Αἱ ἡμέραι της δὲν ἦσαν ἤρεμοι πᾶσαι. Ὁ σύζυγός της ἐφαίνετο ζηλότυπος, καὶ δικαίως, διότι ὁ μύλος του ἦτο τὸ γενικὸν ἐντευκτήριον πολλῶν νέων ἐρχομένων πολλάκις ἐξ ἀποστάσεως εἴκοσι μιλίων, καὶ ὁ Τασσίλος δὲν ἦτο δυνατὸν

νὰ κλείσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν θύραν του, ἐκτὸς ἂν ἀπεφάσιζε νὰ μὴ ἀλέθῃ πλέον.

— Πάντα τὰ ἴδια, πάτερ Ἰωσήφ, ἀπήντησεν ἐκείνη, στηριζομένη εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας· γνωρίζεις τὸν Τασσίλον καὶ ξεύρεις πῶς μοῦ φαρμακεύει τὴν ζωήν μου.

— Δὲν εἶσαι πάντοτε φρόνιμη, κόρη μου, εἶπεν ὁ Ἰωσὴφ ἠπίως μειδιῶν.

— Πῶς νὰ ἦμαι πάντοτε φρόνιμη εἰς τὴν ἡλικίαν μου; ἀπήντησε ζωηρῶς ἡ νεαρὰ γυνή. Ὁ Τασσίλος εἶνε ζῶον, εἶνε τρελλός. Καμμίαν ἡμέραν θὰ μὲ κάμῃ ἔξω φρενῶν. Τοῦ τὸ εἶπα.

— Μ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν θὰ τὸν κάμῃς καλλίτερον. Κρῖμα νὰ μὴ τὸ ἐννοῇς. Αὐτὸς σ' ἀγαπᾷ. Δὲν εἶνε πλέον νέος, καὶ ἠξεύρει ὅτι δὲν σὲ πολυμέλει δι' αὐτόν. Εἶνε σὰν νὰ ἔχῃ ἕνα ἀγκάθι εἰς τὸ σῶμά του, αἰσθάνεται ὅτι σὺ δὲν τὸν ἀγαπᾷς.

— Καὶ πῶς νὰ πιστεύσῃ ὅτι μὲ μέλει δι' αὐτόν; εἶπεν ἐκείνη παραφόρως. Ποτέ μου δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸν ὑποφέρω. Εἶνε γέρων σὰν τὸν πατέρα μου καὶ θαρεῖ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ μὲ κλείσῃ σὰν καλόγρηα. Ἂν τὸν ἄκουα, δὲν ἔπρεπε νὰ βγαίνω ἀπὸ τὸ σπίτι. Δι' αὐτὸ πανδρεύεται κανεὶς;

— Ὅταν κανεὶς πανδρεύεται, πρέπει νὰ κάμνῃ τὸ χρέος του, εἶπεν ὁ Ἰωσὴφ μετά τινος δειλίας, διότι συνησθάνετο κάλλιστα τὴν ἀσθένειαν τῶν συμβουλῶν του πρὸς τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν θέλησιν γυναικός, ἥτις γνωρίζει τὸ κάλλος της καὶ τοὺς ἐραστάς της, καὶ παρασύρεται ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ματαιότητος.

— Εἴχαμεν πρὸ ὀλίγου μίαν σκηνὴν φοβερά, εἶπεν ἡ Ἐλευθερία, μὴ ἀπαντῶσα εἰς τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ ἐφημερίου. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸν κτυπήσω μὲ μαχαίρι. Ἦτον διὰ τὸν Φάλκον. Δὲν συνέβη τίποτε νέον μεταξύ μας,.. ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ νὰ πιστεύσῃ! Φοβοῦμαι μήπως δρμήσῃ καμμίαν ἡμέραν κατεπάνω τοῦ Φάλκου. Λέγει πῶς θὰ τὸ κάμῃ, καὶ δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποῦ...

— Αὐτὸ εἶνε τοβαρόν! εἶπεν ὁ Ἰωσὴφ ὠχρότερος γινόμενος. Κόρη μου, σὺ εἶσαι πλέον ἔνοχος ἀπὸ τὸν Τασσίλον. Αὐτὸς τέλος πάντων ἔχει τὰ δικαιώματά του. Διατί δὲν τὸν διώκεις αὐτὸν τὸν νέον; Θὰ σὲ ἀκούσῃ.

— Θὰ μ' ἀκούσῃ διὰ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, ἀλλ' ὄχι δι' αὐτό, ἀπήντησεν ἐκείνη μειδιῶσα πονηρῶς ὡς γυνὴ γνωρίζουσα ὅτι ἀγαπᾶται. Δὲν θὰ φύγῃ! Κ' ἔπειτα, διατί νὰ φύγῃ; Αὐτὸς ἐδῶ ἔχει ταῖς δουλειαίς του. Ἐπειδὴ τάχα τὸν ζηλεύει ὁ Τασσίλος ὡς ἀνόητος;

— Εἶνε πραγματικῶς ἀνόητος νὰ τὸν ζηλεύῃ; εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, ἐγείρων αἴφνης τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θεωρῶν ἀτενῶς τὴν νεαρὰν γυναῖκα.

Ἡ Ἐλευθερία ἠρυθρίασε.

— Ἀλλὰ δὲν εἶνε πάλιν τὰ πράγματα ὅσον τὰ φαντάζεσθε, ὑπέλαβε μετὰ στιγμιαίαν σιωπήν. Καὶ δὲν θέλω ἐγὼ νὰ μὲ κατηγοροῦν διὰ τὸ τίποτε. Ὁ Τάσσος θὰ πάθῃ ὡς τὰ ὕστερα ὅ,τι φοβεῖται. Διατί νὰ μὲ πάρῃ; Ἤξευρε ὅτι δὲν τὸν ἀγαποῦσα. Πτωχοὶ ἤμεθα εἰς τὸ χωριό μας, ἀλλ' ἤμεθα εὐτυχισμένοι καὶ εὔθυμοι. Διατί νὰ μὲ φέρῃ ἐδῶ μαζή του;

Καὶ δάκρυα ἀνέβλυσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν της ἐπὶ τὰς φλογερὰς αὐτῆς παρειάς. Ἑκατοστὴν ἤδη φορὰν ἔλεγε τὰ δεινά της εἰς τὸν Ἰωσήφ, ἐξομολογουμένη ἢ ἀλλαχοῦ, καὶ τὴν παλαιὰν αὐτὴν ἱστορίαν οὐδέποτ' ἐβαρύνετο ἐπαναλαμβάνουσα. Οἱ γονεῖς της ἔζων μακρὰν ἐκεῖ κάτω, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, οὐδεμίαν δὲ εἶχε φίλην ἐν Μάρκᾳ, διότι δὲν ἦτο ἐντοπία καὶ αἱ γυναῖκες ἐζήλευον τὸ κάλλος καὶ τὸν ἀργόν της βίον. Ὁ Ἰωσὴφ τῇ ἐφαίνετο συμπατριώτης, φίλος, σχεδὸν συγγενής. Εἰς αὐτὸν λοιπὸν ἔλεγε τὰ παράπονά της. Ὁ ἱερεύς, διελογίζετο, εἶνε σχεδὸν γυνή· εἶνε μάλιστα καὶ ἀσφαλέστερος ἔμπιστος.

— Εἶσαι ἀχάριστη, κόρη μου, εἶπεν ἐκεῖνος τότε, προσπαθῶν νὰ φανῇ αὐστηρός. Κατευχαριστήθης ὅταν ἐπῆρες ἄνδρα τόσον πλούσιον ὡς τὸν Τασσίλον. Ἠξεύρεις δὲ ὅτι καὶ ὁ πατέρας σου καὶ ἡ μητέρα σου κατευχαριστήθησαν ἐπίσης. Δὲν ἦτον βέβαια ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἠμποροῦσες νὰ ἐπιθυμήσῃς, ἀλλὰ τοῦ χρεωστεῖς πολὺ μάλιστα. Δὲν σοῦ ὁμιλῶ τώρα ὡς ἱερεύς, σοῦ ὁμιλῶ ὡς φίλος. Σ' ἐξορκίζω νὰ διώξῃς τὸν ἐραστήν σου. Ἂν δὲν τὸ κάμῃς, θὰ συμβῇ δυστύχημα, θὰ χυθῇ ἴσως αἷμα, καὶ σὺ θὰ ἦσαι ἡ αἰτία.

Ἡ Ἐλευθερία ἀπήντησε διὰ χειρονομίας ἐλεγχούσης παντελῆ ἀδιαφορίαν πρὸς τὰ ἐνδεχόμενα. Διετέλει ἐν στιγμῇ πεισμονῆς καὶ ἀπελπισίας. Εἶχε πρὸ μικροῦ σφοδρῶς ἐρίσει πρὸς τὸν σύζυγόν της, ἠγάπα δὲ τὸν Φάλκον Μελεγάρην, ἐπεστάτην τοῦ ἀπόντος κυρίου τῆς ἐπαύλεως. Ὁ Φάλκος ἦτο ὡραῖος νέος, ἔχων λομβαρδικὸν αἷμα εἰς τὰς φλέβας του, ὑψηλὸς καὶ ῥωμαλέος, εὔθυμος καὶ ἀμέριμνος, ἀντίθετος ἐν παντὶ πρὸς τὸν Τάσσον Τασσίλον, σιωπηρόν, δύσθυμον κ' ἔχοντα διπλασίαν ἡλικίαν τῆς γυναικός του.

Ὁ μύλος ἀπεῖχεν ἐν μόλις μίλιον τῆς ἐπαύλεως. Ὅσον δὲ ὁ Τασσίλος ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν νότον ἢ τὸν θαλάσσιον ἄνεμον, ἄλλο τόσον ἠδύνατο νὰ παρακωλύσῃ συγκοινωνίαν, ἣν ἡ γειτονεία καθίστα τόσῳ εὔκολον. Ὁ ἐπιστάτης εἶχε μυρίας ἀφορμὰς νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὸν μύλον· ἂν ὁ μυλωθρὸς τὸν ἐξύβριζε καὶ τοῦ ἔκλειε τὴν θύραν του, δὲν ἠδύνατο ὅμως νὰ τοῦ ἀπαγορεύσῃ ν' ἁλιεύῃ εἰς τὸν ποταμόν, ἢ νὰ συνεννοῆται διὰ συνθημάτων ἀπὸ τῶν ἀνδήρων τῆς ἐπαύλεως, καὶ νὰ συμφωνῇ συνεντεύξεις ἐντὸς τῶν δασῶν ἢ τῶν ἀμπελώνων. Μόνον ἡ ἀναχώρησις ἑνὸς τῶν

δύο ἠδύνατο νὰ λύσῃ τὸ δρᾶμα, ἀλλ' οὔτε ὁ Φάλκος Μελεγάρης διάθεσιν εἶχε νὰ καταλίπῃ τόπον, ὅπου ἐκράτουν αὐτὸν τὰ συμφέροντα καὶ τὸ πάθος του, οὔτε ὁ Τάσσος διενοήθη ποτὲ ν' ἀπαγάγῃ ἀλλαχοῦ τὴν γυναῖκά του. Εἶχε ζήσει εἰς τὸν μύλον του ὅλην του τὴν ζωήν, καὶ ἀπὸ πέντε ἤδη γενεῶν εἶχον κατοικήσει αὐτὸν οἱ γονεῖς του. Οὐδέποτε τοιοῦτοι ἄνθρωποι ἀλλάσσουσι διαμονήν· μένουσιν ὅπου εὑρίσκονται, ριζωμένοι ὡς δένδρα, ἀκίνητοι μέχρις οὗ τοὺς καταβάλῃ ὁ θάνατος.

Ἐρειδομένη πάντοτε εἰς τὴν παραστάδα τῆς θύρας, καὶ παίζουσα μὲ κλωνίον βοιᾶς, οὕτινος οἱ κάλυκες δὲν ἦσαν πορφυρότεροι τῶν χειλέων της, ἡ Ἐλευθερία ἐξηκολούθει ὀδυνωμένη. Ὁ Ἰωσὴφ παρῄνει αὐτὴν πάντοτε, ἀλλὰ κάλλιον θὰ ἔπραττεν ἀποτείνων τὰς νουθεσίας του εἰς τὰς ὑπὸ τὸ πρόστεγον τῆς ἐκκλησίας χελιδόνας.

Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως, τῷ εἶπεν ἐκείνη τέλος ξηρῶς:

— Συλλογίσου καθήκοντα διὰ τὸν ἑαυτόν σου, ποῦ εἶσαι ἅγιος ἄνθρωπος· ἐγὼ δὲν εἶμαι ἁγία, καὶ δὲν ἔχω ὄρεξιν νὰ χάσω τὰ ὡραιότερά μου χρόνια δι' ἕνα κακορροίζικον ἄνθρωπον, ποῦ αἰωνίως μαλώνει.

— Ἀπατᾶσαι, κόρη μου, πολύ, ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Ἐρυθριῶν δέ, χωρὶς καὶ αὐτὸς νὰ γνωρίζῃ διατί, προσέθηκε μετά τινος ἀμηχανίας:— Δὲν γνωρίζω ἀπὸ πάθη, ἀλλὰ γνωρίζω τί εἶνε τὸ καθῆκον, καὶ τὸ ἰδικόν σου εἶνε καθαρώτατον.

Ὀλίγον ἐγνώριζε τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός, οὐδόλως δὲ τὴν τῆς γυναικός· ἀλλ' ἐννόει ἀμυδρῶς, ὅτι ἡ Ἐλευθερία εἶχε περιέλθει εἰς τὴν κρίσιν ἐκείνην τοῦ βίου, καθ' ἣν ὅλη τῆς νεότητος αὐτῆς ἡ ζέσις ἐπανίστατο κατὰ τῆς σκληρότητος τῆς μοίρας της. Ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ εἰς αὐτὴν τὸ καθῆκον ἄλλως ἢ ὡς πρᾶγμά τι ἀπεχθές, ἐνῷ τούναντίον οἱ κίνδυνοι αὐτοὶ καὶ αἱ δυσχέρειαι αἵτινες περιεκύκλουν τὸν ἔρωτά της καθίστων αὐτὸν ἔτι γλυκύτερον καὶ μᾶλλον ἀπροσμάχητον. Ἦτο φλογερά, ἐμπαθὴς καὶ τολμηρὰ φύσις ἡ νεαρὰ γυνή. Οἱ κίνδυνοι τῶν σχέσεών της δὲν τὴν ἐτρόμαζον, ἐνῷ τούναντίον ἡ ἀδιαφορία, ἣν ἀπὸ χρόνων πολλῶν ἠσθάνετο πρὸς τὸν σύζυγόν της, εἶχε τραπῆ εἰς μῖσος.

— Οὔτε ἀπὸ ξύλον οὔτε ἀπὸ πέτραν εἶμαι, νὰ ζῶ τὴν ζωήν μου χωρὶς ἀγάπην! ἐφώνησε μετ' ὀργῆς καὶ περιφρονήσεως.

Ῥίψασα δὲ πέραν ὑπὲρ τὸν φράκτην τὸ κλωνίον τῆς βοιᾶς, ἐθεώρησε περιφρονητικῶς καὶ συμπαθῶς συνάμα τὸν Ἰωσήφ, καὶ τὸν ἀφῆκε.

— Τί καταλαμβάνει αὐτὸς ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα; διελογίζετο· αὐτὸς εἶνε ἅγιος, δὲν εἶνε ἄνθρωπος.

Ὁ Ἰωσὴφ τὴν παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος, μακρυνομένην διὰ μέσου τῶν κυπαρίσσων. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ αἱ τελευταῖαί του ἀκτῖνες περιέβαλλον δι' ἰλαροῦ φωτὸς τὴν εὐσταλῆ μορφὴν τῆς νεαρᾶς γυναικός. Εἶχε τὸ εὔχαρι καὶ ἄνετον βῆμα τῶν νέων ἰταλίδων, αἵτινες μέχρις ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν δὲν ἐφόρεσαν ὑποδήματα, ἡ δὲ ἐσπερινὴ ἀμφιλύκη ἀνατανεκλᾶτο ἐπὶ τῆς καστανῆς της κόμης, τοῦ λεπτοφυοῦς της τραχήλου καὶ τῶν ἡδυπαθῶν αὐτῆς μελῶν. Ὁ Ἰωσὴφ τὴν ἐθεώρει. Ἐντύπωσις αἰφνίδιος πόθου καὶ ἄλγους συνάμα τὸν κατέλαβε, κ' εὐθὺς ἀμέσως ὀδυνηρὸν συναίσθημα ἁμαρτίας. Ἀπέστρεψε τὸ βλέμμα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν του ἵνα προσευχηθῇ.

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καθ' ἣν στιγμὴν ἀφίπτευεν ὁ Φάλκος Μελεγάρης, τῷ εἶπον ὅτι ὁ ἐφημέριος τὸν ἀνέμενε.

Ἡ ἔπαυλις εἶχεν ἰδεῖ ἄλλοτε ἡμέρας λαμπρότητος, ἀλλὰ σήμερον οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ κτῆμα νεαροῦ πατρικίου, τοῦ Σὲρ Βάλδα, δαπανῶντος ἀμερίμνως ἐπὶ ξένης τὰς πενιχρὰς αὐτοῦ προσόδους, οὐδέποτε μεταβαίνοντος εἰς τὰ κτήματα καὶ ἀποδεχομένου ἀνεξελέγκτως τοὺς λογαριασμοὺς οὓς ὠδόκουν ἐνίοτε νὰ τῷ στέλλωσιν οἱ ἐπιστάται του.

Ὁ Φάλκος Μελεγάρης κατῴκει εὐρέα δώματα τοῦ ἰσογείου ὀρόφου τῆς ἐπαύλεως, κοσμούμενα διὰ τοιχογραφιῶν, θολωτὴν ἔχοντα τὴν στέγην καὶ γλυπτὰς τὰς κορωνίδας, μεγάλας δὲ κλίνας τιμητικὰς μετὰ κατεσχισμένων μεταξωτῶν παραπετασμάτων καὶ τοίχους ἐστρωμένους διὰ σητοβρώτων ταπήτων. Ἡ μικρὰ στρατιωτική του κλίνη, μία τράπεζα καὶ ὀλίγαι καθέδραι ἦσαν ὅλως ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα μεγαλεῖα, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἦτο τοῦτο πάντῃ ἀδιάφορον. Ἠγάπα μὲν κἄπως τὰ λείψανα ἐκεῖνα ἐκλιπούσης μεγαλειότητος, ἀλλ' οἱ διαλογισμοί του ὅλοι ἦσαν εἰς τοὺς ἔρωτάς του, εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Τάσσου Τασσίλου. Ἀπὸ τῶν ἀνδήρων τῆς ἐπαύλεως ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὸν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμίου μύλον, διενυκτέρευε δ' ἐκεῖ πολλάκις τὸ θέρος, θεώμενος τὰ φῶτα, ἅτινα ἐδείκνυον εἰς αὐτὸν τὴν κατοικίαν τῆς Ἐλευθερίας.

Ἦτο εἰκοσιπενταετής, ἐμπαθῶς ἐρωτευμένος, καὶ ὁ ἔρως του ηὔξανεν ἔτι ἐκ τοῦ αἰσθήματος ὅτι ἦτο ἔνοχος.

Ὁ Φάλκος ἦτο ὑψηλός, εὔσωμος, ὡραίαν ἔχων κόμην καὶ γαλανοὺς ὀφθαλμούς. Ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα, οὔτε καλλίτερος ἦτο οὔτε χειρότερος τῶν ὁμηλίκων του. Ὡς ἐπιστάτης ἦτο ἱκανῶς τίμιος, ὡς ἐραστὴς ἐντελῶς εἰλικρινής.

Εἰσῆλθε ταχεῖ τῷ βήματι εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν ὅπου ἀνέμενεν αὐτὸν ὁ ἐπισκέπτης του. Ὑπέθετεν ὅτι ὁ ἐφημέριος εἶχεν ἔλθει νὰ ζητήσῃ ἄνθη διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων Πέτρου καὶ Παύλου ἥτις ἐτελεῖτο μεθαύριον. Ὅσον παρημελημένοι καὶ ἀνῆσαν οἱ κῆποι τῆς ἐπαύλεως, εἶχον ὅμως πάντοτε ἄνθη ἄφθονα, ἐκ τῶν μὴ ἀπαιτούντων καλλιέργειαν, κρίνα καὶ λαβαντίδας, ῥόδα, μαγνολίας καὶ δάφνην.

— Καλησπέραν, ἅγιε πάτερ, εἶπε βλέπων τὸν Ἰωσήφ. Μοῦ κάμνετε τιμήν. Εἰμπορῶ νὰ σᾶς χρησιμεύσω εἰς τίποτε;

Ὁ Ἰωσὴφ ἐθεώρησεν αὐτὸν περιέργως. Ἕως τότε οὐδέποτε τὸν εἶχε προσέξει. Τὸν εἶχεν ἰδεῖ παρερχόμενον ἔφιππον, τὸν εἶχεν ἰδεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐνίοτε τοῦ εἶχεν ὁμιλήσει, κατὰ τὰς ἑορτάς. Σήμερον ὅμως τὸν ἐθεώρησεν ἀτενῶς, καὶ τῷ εἶπεν ἄνευ προοιμίου·

— Ἤλθα νὰ σᾶς ὁμιλήσω διὰ τὴν Ἐλευθερίαν, τὴν γυναῖκα τοῦ Τασσίλου.

Ὁ νέος ἠρυθρίασε κ' ἔμενε σιγῶν.

— Σᾶς ἀγαπᾷ! ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεύς.

Ὁ Φάλκος ἀπήντησε διὰ χειρονομίας ἐμφαινούσης ὅτι δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτὸν νὰ βεβαιώσῃ ἢ νὰ ἀρνηθῇ.

— Σᾶς ἀγαπᾷ, ἐπανέλαβεν ὁ πάτερ-Ἰωσήφ.

Ὁ Φάλκος ἐμειδίασεν αὐταρέσκως, ὑποσημαίνων ἄκων αἴσθημα κατακτήσεως. Ἀλλ' ὁ ἔρως του ἦτο εἰλικρινὴς ἐπίσης καὶ σφοδρός.

— Ὄχι ὅσον τὴν ἀγαπῶ, εἶπε παραφόρως, μὴ ἀναλογιζόμενος κἂν τίς τὸν ἤκουε.

Ὁ Ἰωσὴφ συνωφρυώθη.

— Εἶνε σύζυγος ἄλλου, ἀπήντησεν αὐστηρῶς.

Ὁ Φάλκος ὕψωσε τοὺς ὤμους, ὡς ἂν ἔλεγε: καὶ εἶνε τοῦτο λόγος νὰ μὴ τὴν ἀγαπῶ;

— Πῶς θὰ τελειώσουν ὅλ' αὐτά; ὑπέλαβεν ὁ ἱερεύς.

Ὁ ἐραστὴς ὑπεμειδίασεν.

— Θὰ τελειώσουν πάντοτε ὅπως δήποτε, ἀπήντησεν ἀδιαφόρως.

Ὁ Ἰωσὴφ ὠπισθοχώρησεν ἓν βῆμα, ὡς ἂν εἶχε προσβληθῆ.

— Ἤλθα νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν Μάρκαν...

Ὁ νέος ἐθεώρησεν αὐτὸν ἔκπληκτος, εἶτα δὲ γελῶν ἀλαζόνως.

— Κύριε ἐφημέριε, εἶπεν ἀνυπομόνως, εἶσαι ὁ φύλαξ τῶν ψυχῶν μας, δὲν ἔχει ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ τόσον μόνον.... — Ὁ Τασσίλος σ' ἔστειλεν;... ἢ αὐτή; προσέθηκε, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἤστραψαν ἐξ ὑποψίας.

— Κανεὶς δὲν μ' ἔστειλε.

— Τότε λοιπὸν διατί;...

— Διότι, ἂν δὲν φύγῃς, θὰ χυθῇ αἷμα. Ὁ Τασσίλος δὲν εἶνε ἄνθρωπος νὰ ὑποχωρήσῃ. Γνωρίζω τὴν Ἐλευθερίαν ἀφ' ὅτου ἦτον μικρά, ἐγεννήθημεν καὶ οἱ δύο εἰς ἓν τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἄρνου. Εἶνε φύσις ἐμπαθὴς ἀλλ' ἐλαφρά. Ἂν φύγῃς, θὰ λησμονήσῃ. Ὁ Τασσίλος εἶνε ἄνθρωπος σκληρός, ἀλλὰ τῆς δίδει ὅ, τι ἔχει. Κ' ἔχει δικαιώματα εἰς αὐτὴν ὁ Τασσίλος, διότι τῆς ἐφάνη γενναῖος καὶ καλός, κατὰ τὴν φύσιν του, ἐννοεῖται. Σὺ εἶσαι ξένος, καὶ δὲν θὰ κάμῃς ἄλλο τίποτε παρὰ νὰ τὴν βλάψῃς... Σοῦ εἶνε εὔκολον νὰ εὕρῃς ἔρωτα ἄλλον, μακρὰν ἀπ' ἐδῶ. Διατί δὲν θέλεις νὰ φύγῃς; Ἂν τὴν ἀγαποῦσες, ἀληθῶς, δὲν θὰ ἐδίσταζες.

Ὁ Φάλκος ἐγέλασε.

— Φίλτατε πάτερ Ἰωσήφ, εἶπεν, εἶσαι ἅγιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖς ἀπὸ ἀγάπην.

Ὁ Ἰωσὴφ ἐσκίρτησε. Δεύτερον ἤδη τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἤκουε τοιοῦτον λόγον.

— Ἀγάπη εἶνε αὐτή; ἠρώτησε μετὰ στιγμιαίαν σιωπήν. Τὴν ἀγαπᾷς λοιπόν, ἀφοῦ τὴν ἐκθέτεις εἰς τὸν κίνδυνον νὰ τὴν φονεύσῃ ὁ σύζυγός της; Σοῦ τὸ λέγω καὶ πάλιν, ὁ Τασσίλος δὲν εἶνε ἀπ' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δέχονται ἀτάραχοι τὴν ἀτιμίαν των.

— Καὶ ποῖος ἐρωτᾷ τί θὰ κάμῃ ὁ Τασσίλος; ἐφώνησε παραφόρως ὁ νέος. Μίαν τρίχα της νὰ ἐγγίσῃ, εἶνε τελειωμένος.

— Ὅλ' αὐτὰ εἶνε λόγια. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἐπανορθώσῃς ἓν ἔγκλημα μὲ ἓν ἄλλο, δὲν ἠμπορεῖς νὰ ὑπερασπισθῇς μίαν γυναῖκα κατὰ τῆς δικαίας ἐκδικήσεως τοῦ ἀνδρός της. Ἓν μόνον μέσον σοῦ μένει νὰ τὴν σώσῃς ἀπὸ τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον τὴν ἐξέθεσες,—νὰ φύγῃς.

—Ὅσον θὰ φύγῃ αὐτὸ τὸ σπίτι ἀπ' ἐδῶ, ἄλλο τόσον θὰ φύγω κ' ἐγώ! Ἄφησέ με,.. πήγαινε! προσέθηκεν ὀργίλος. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε! νὰ φύγω 'σὰν σκύλος ἀπὸ φόβον τοῦ Τασσίλου. Νὰ τὴν ἀφήσω μόνην, διὰ νὰ μὲ καταρᾶται ὡς δειλὸν καὶ ἄπιστον! Νὰ φύγω, ἐνῷ ὅλη μου ἡ ζωή, ἡ ψυχή μου, τὸ φῶς μου εἶνε εἰς τὴν Μάρκαν; Ἄκουσε πάτερ Ἰωσήφ, καλὸς εἶσαι, ἀλλὰ εἶσαι ἀνόητος.. Συγχώρησέ με, ὅτι σοῦ ὁμιλῶ τοιουτοτρόπως, ἀλλ' εἶμαι ἔξω φρενῶν...

— Δὲν πιστεύεις σὺ λοιπὸν εἰς καθήκοντα;

— Πιστεύω εἰς τὸ καθῆκον τιμίου ἐραστοῦ, ὑπέλαβε βιαίως ὁ Φάλκος, καὶ τὸ καθῆκον αὐτὸ εἶνε νὰ κάμνῃ κανεὶς ὅτι ἐπιθυμεῖ ἡ ἐρωμένη. Αὐτὴ ἡ δυστυχὴς εἶνε δεμένη μ' ἕνα ἄθλιον, εἶνε δυστυχισμένη καὶ δὲν ἔχει οὔτε παιδιὰ νὰ τὴν παρηγοροῦν καὶ νὰ τῆς δίδουν θάρρος. Εἶνε 'σὰν ὡραῖο λουλοῦδι κλεισμένο μέσα εἰς ὑπόγειον, καὶ μ' ἀγαπᾷ, ἐμένα... καὶ σὺ μοῦ λέγεις νὰ φύγω! Κύτταξε, πάτερ Ἰωσήφ, τὴν ἐκκλησίαν σου καὶ μὴν ἀνακατεύεσαι εἰς τοὺς ἔρωτας τῶν ἄλλων. Τί ξεύρεις ἡ σεβασμιότης σου ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα; Συγχώρησέ με, ἂν εἶμαι ἀπότομος. Σὺ εἶσαι ἕνας ἅγιος παπᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ γυναῖκες δὲν γνωρίζεις τίποτε.

— Ὀλίγα πράγματα γνωρίζω, ὑπέλαβεν ἠπίως ὁ Ἰωσήφ.

Ἦτο ἐντελῶς ἀποτεθαρρημένος. Ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ σχεδὸν ἡλικιώτης του, ἀλλὰ τοσοῦτον πλήρης ζέσεως, σθένους καὶ ἀγανακτήσεως, το-

σοῦτον ὑπερήφανος ὅτι ἠγαπᾶτο, τοσαύτην ἔχων πρόφασιν νὰ μείνῃ ὅπου ἦτο ὁ ἔρως του, ἀντὶ παντὸς κινδύνου, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐδέσποζεν αὐτοῦ, ἐν πλήρει συναισθήματι τοῦ θριάμβου του καὶ τῆς ἰσχύος του, ἣν ὁ ταλαίπωρος ἱερεὺς ἐφθόνει χωρὶς νὰ τὴν ἐννοῇ. Ἦτο ἁμαρτία βεβαίως, τὸ ἤξευρε καὶ τὸ ὡμολόγει, ἀλλ' αὐτὸ ἀναντιρρήτως ἦτο ἡ ἰσχύς, ἡ ζωή, ἡ ἀνδρότης.

Εἶχεν ἔλθει νὰ ἐπιτιμήσῃ καὶ νὰ ἐλέγξῃ, νὰ φέρῃ εἰς μετάνοιαν τὸν πείσμονα ἐκεῖνον ἐραστήν· καὶ ὅμως ἵστατο ἐκεῖ ἐνώπιόν του, ἀσθενὴς καὶ καταβεβλημένος, καὶ ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἀδύνατον καὶ ἀμαθῆ ὡς παιδίον. Πᾶσα ἡ προμήθεια τετριμμένων ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ὑπηγόρευεν αὐτῷ ἡ θρησκευτικὴ του πίστις, τῷ ἐφαίνετο ματαία καὶ κενὴ ὡς κελύφη καρύων, ἐνώπιον τῆς ζέσεως ἐκείνης καὶ τῆς ὁρμῆς τοῦ πραγματικοῦ βίου.

Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη ἠγαπῶντο, καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐπὶ γῆς ἐφρόντιζον. Σιγῶν κατέλιπε τὴν ἔπαυλιν, καὶ μόλις ἀπεχαιρέτισε διὰ νεύματος.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α'

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1862, ἧς ἄμεσος συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Βασιλέως *Ὄθωνος Α'*, ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις συνεκάλεσεν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὅπως κανονισθῶσιν ὁριστικῶς τὰ τῆς πολιτείας, διὰ τῆς ψηφίσεως νέου Συντάγματος, καὶ διὰ τῆς ἐκλογῆς νέου Ἡγεμόνος, προσδιώρισε δὲ ὡς ἡμέραν ἐνάρξεως τῶν συνεδριάσεων τῆς Συνελεύσεως τὴν 10ην Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἅμα ἐγένετο γνωστὴ ἐν Εὐρώπῃ ἡ μεταβολὴ αὕτη τῶν ἐν Ἑλλάδι καθεστώτων, αἱ Κυβερνήσεις τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, διεκδικήσασαι ἀπέναντι τῶν ἄλλων Δυνάμεων ἀποκλειστικὸν δικαίωμα παρεμβάσεως εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, συνεννοήθησαν περὶ τοῦ πρακτέου· πρὸς ἀποφυγὴν δὲ περιπλοκῶν, ἀπεφάσισαν προκαταρκτικῶς ὅπως ἀνεχθῶσι μὲν τὴν νέαν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, ἀφήσωσι δὲ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Βασιλέως, παραιτούμεναι πάσης ὑποστηρίξεως τῆς Βαυαρικῆς δυναστείας.

Καὶ τοι ἡ ἀρχὴ τῆς *μὴ ἐπεμβάσεως* ὑπερίσχυσε κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, οὐχ ἧττον ὅμως ἑκάστη τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐπεφυλάσσετο ἐνδομύχως ἵνα ὑποδείξῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι τὸν ἀρεστὸν αὐτῇ ὑποψήφιον, μόλις δὲ παρῆλθον πέντε ἡμέραι ἀπὸ τῆς ὀκτωβριανῆς μεταβολῆς, ἐρρίφθη εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς διπλωματίας ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Πρίγκηπος *Ἀλφρέδου*, δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰταλίας Βικτόρος Ἐμμανουήλ, προσπάθειαι δὲ ἤρξαντο καταβαλλόμεναι ὅπως συμφωνήσωσι καὶ αἱ τρεῖς Κυβερνήσεις ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ εἰρημένου Βασιλόπαιδος, καὶ ὑποδείξωσιν αὐτὸν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσικὴ Κυβέρνησις οὐδόλως ἐφάνη εὐδιάθετος πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὑποψηφιότητος ταύτης, ὑποτρέφουσα τὸ σχέδιον τῆς ἀναρρήσεως ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου τοῦ Δουκὸς *Εὐγενίου τῆς Λαυχτεμβέργης*, οὗ τινος τὴν ὑποψηφιότητα ἐπιτηδείως διέδωκεν ἡ ῥωσσικὴ διπλωματία ἔν τε τοῖς ἐπισήμοις κύκλοις καὶ ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τύπῳ.

Ἡ ὑποψηφιότης πρίγκηπος, ὅστις εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ὡς ἀποτελῶν μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, ἐτάραξε τὰ μέγιστα τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις μετὰ πολλὴν σκέψιν περὶ τοῦ πρακτέου, ἔρριψεν ἀπροκαλύπτως εἰς τὸ μέσον τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Πρίγκηπος *Ἀλφρέδου*, υἱοῦ τῆς Βασιλίσσης Βικτωρίας, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ματαιώσῃ οὕτω τὴν ἐκλογὴν τοῦ Δουκὸς τῆς Λαυχτεμβέργης. Πρὸς ἀσφαλεστέραν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου τούτου, ἀπεφασίσθη συγχρόνως καὶ ἡ παραχώρησις ὁλοκλήρου τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα, συνδεθεῖσα ἐπιτηδείως μετὰ τῆς ἐκλογῆς Ἡγεμόνος ἀρεστοῦ τῇ Ἀγγλίᾳ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ναπολέων ἔκλινεν ἐνδομύχως ὑπὲρ τοῦ ὑποψηφίου τῆς Ῥωσσίας, ἐλπίζων ἵνα κερδίσῃ, διὰ τῆς παραχωρήσεως ταύτης, τὴν περιπόθητον αὐτῷ ῥωσσικὴν συμμαχίαν· φοβούμενος ὅμως ἀφ' ἑτέρου μήπως κινήσῃ τὴν χολὴν τοῦ Λόρδου Παλμερστῶνος, καὶ ἀναμένων βοηθητικήν τινα τροπὴν τῶν πραγμάτων, ἀνέβαλλεν ὅπως ἐκφρασθῇ ρητῶς πρὸς τὸν ζητήσαντα ἐπανειλημμένως τὴν γνώμην του Πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος ἐν Παρισίοις Στρατηγὸν Καλλέργην, οὕτω δὲ προέλαβεν ἡ Ἀγγλικὴ διπλωματία, καὶ ἐπροκάλεσε τὴν διὰ πανδήμου ψηφοφορίας ἐκλογὴν τοῦ Πρίγκηπος *Ἀλφρέδου*, ὡς Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος. (*).

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν ἄλλων δύο Δυνάμεων, προσφερομένη ὅπως ἀρνηθῇ τὸ Στέμμα τῆς Ἑλλάδος ἐὰν ἀποσυρθῇ ἐντελῶς ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Δουκὸς τῆς Λαυχτεμβέργης, καὶ θεωρηθῇ οὗτος ὡς ἀποκλειόμενος διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Φεβρουαρίου 1832, τοῦ ἀπαγορευσαντος εἰς τὰ μέλη τῶν βασιλευουσῶν οἰκογενειῶν τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων τὴν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου ἀνάβασιν. Συγκατατεθείσης τῆς ῥωσσικῆς Κυβερνήσεως εἰς τοῦτο, ὑπεγράφη δήλωσις τῶν τριῶν Δυνάμεων, δι' ἧς ἐκηρύχθη ὡς διατελοῦν ἐν ἰσχύϊ τὸ εἰρημένον Πρωτόκολλον, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἐπροτάθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἡ ὑποψηφιότης τοῦ πρώην Βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας *Φερδινάνδου*, ἥτις, καὶ τοι ἀπαρέσκουσα τῇ Ρωσσίᾳ, δὲν ἀπεκρούσθη ἐπισήμως ὑπ' αὐτῆς· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς Φερδινάνδος ἐφάνη ἄκαμπτος εἰς πάσας τὰς προτροπὰς καὶ ὑποσχέσεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, αἵτινες θερμῶς ὑπεστήριξαν τὴν ὑποψηφιότητα ταύτην.

Τότε ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις, ἀνακοινώσασα, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1863, πρὸς τὴν Ἑλληνικήν, καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὅτι ὁ πρίγκηψ Ἀλφρέδος δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὸ Στέμμα, ὅπερ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος προσέφερεν αὐτῷ, *ἕνεκα τῶν διπλωματικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Ἀγγλικοῦ Στέμματος, καὶ ἄλλων σπουδαίων σκέψεων*"), ἀπηύθυνε συγχρόνως πρὸς τὴν Ἑλλάδα τὴν συμβουλὴν ὅπως ἐκλέξῃ τὸν Δοῦκα *Ἐρνέστον τοῦ Κοβούργου, ὅστις διὰ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ εἰς ἰδέας φιλελευθέρους, εἴχεν ἀποκτήσει δικαιώματα εἰς τὸν κοινὸν σεβασμόν*"*).

Ἡ ὑποψηφιότης αὕτη ἔλαβε σπουδαῖον χαρακτῆρα, ἕνεκα τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Δουκός, ὅστις ἐδήλωσεν εἰς τὰς Δυνάμεις ὅτι δέχεται τὸ Ἑλληνικὸν Στέμμα, ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ διατηρήσῃ καὶ τὰ κυριαρχικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Σάξ—Κοβούργου—Γότθα, καὶ νὰ διοικῇ τὸ Δουκάτον τοῦτο δι' Ἀντιβασιλείας· ἐπειδὴ δ' ἐτύγχανεν ἄτεκνος, ἐζήτησε προσέτι νὰ τῷ ἐπιτραπῇ ὅπως συμπαραλάβῃ διάδοχον τῆς ἐκλογῆς του, ὅστις νὰ δεχθῇ τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα. Οἱ ὅροι οὗτοι ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία, καί τοι διαβεβαιοῦσαι ὅτι δὲν ἀπέκρουον αὐτούς, ἐπεδείξαντο τοσαύτην ψυχρότητα πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Δουκός, ὥστε ἀπεθαρρύνθη οὗτος ἐντελῶς, καὶ ἀπέσυρε τὴν ὑποψηφιότητά του.

Ἡ ἀποτυχία αὕτη ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τοῦ Βαυαρικοῦ Οἴκου, μεγάλαι δὲ προσπάθειαι κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν ἐν Λονδίνῳ, Παρισίοις, καὶ Πετρουπόλει Πρεσβευτῶν τῆς Βαυαρίας, ὑπὲρ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Πρίγκηπος Λουΐτπόλδου, ἀδελφοῦ τοῦ πρώην Βασιλέως Ὄθωνος. Ἀλλ' αἱ Κυβερνήσεις τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐθεώρησαν ἀνέφικτον τὴν παλινόρθωσιν τῆς Βαυαρικῆς Δυναστείας ἐν μέσῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος τότε ἐν Ἑλλάδι ἀναβρασμοῦ, καὶ ἀπεφυγον τὴν ζητουμένην ὑπὸ τῆς Βαυαρίας ὑποστήριξιν.

Οὐδεμιᾶς ὡσαύτως ὑποστηρίξεως ἔτυχε καὶ ἡ ὑποκινηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐν Γαλλίᾳ Ὀρλεανιστῶν ὑποψηφιότης τοῦ Δουκὸς τῆς *Ὠμάλης*, ἥτις ἄλλως τε σκοπὸν εἶχε μᾶλλον τὴν ἐν Γαλλίᾳ ἀπήχησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ὀρλεανίδου Πρίγκηπος.

Μετά τινας νέας διαπραγματεύσεις μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων πρὸς εὕρεσιν ὑποψηφίου ἀρεστοῦ τοῖς πᾶσιν, ἐπροτάθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Δουκὸς *Γουλιέλμου τῆς Βάδης*, ἔχοντος σύζυγον ὀρθόδοξον, τὴν νεαρὰν Δούκισσαν Μαρίαν τῆς Λεϋχτεμβέργης. Ἡ ὑποψηφιότης αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν ἄλλων δύο Δυνάμεων, ἐπέκειτο δὲ ἡ ἀνακοίνωσις τῆς προτάσεως εἰς τὸν Δοῦκα Γουλιέλμον καὶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν ἐν Ἀθήναις Συνέλευσιν, ὅτε τηλεγράφημα τοῦ ἐν Κοπενάγῃ Ἄγγλου Πρεσβευτοῦ, πρὸς ὃν εἶχε προηγουμένως δοθῇ ἐντολὴ νὰ ἐρευνήσῃ τὰς διαθέσεις τοῦ Βασιλέως τῆς Δανιμαρκίας, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Φριδερῖκος ἐδέχετο τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸν Πρίγκηπα *Χριστιανὸν— Γουλιέλμον— Γεώργιον*, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ διαδόχου τοῦ Δανικοῦ θρόνου *Χριστιανοῦ τοῦ Σλέσβικ—Χολστεΐν—Σονδερβούργ—Γλυκσβούργ*, γεννηθέντα τῇ $^{18}/_{24}$ Δεκεμβρίου 1845.

Ἡ ὑποψηφιότης αὕτη, προτιμηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, ἐγένετο προθυμότατα δεκτὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων δύο Δυνάμεων, ἐπὶ τῇ συστάσει δὲ αὐτῶν ἡ Ἐθνικὴ ἐν Ἀθήναις Συνέλευσις ἐξελέξατο παμψηφεὶ τὴν 18ην Μαρτίου 1863 *Συνταγματικὸν Βασιλέα τῆς Ἑλλάδος* τὸν **Γεώργιον Α'**.

Β'.

Ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις συνῆλθεν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν, ἤτοι τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1862, κατηρτίσθη δὲ ὁριστικῶς τὴν 12ην Ἰανουαρίου 1863. Μετὰ τὴν συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ Κανονισμοῦ, ἡ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου ἱδρυθεῖσα τριμελὴς *Προσωρινὴ Κυβέρνησις*, συγκειμένη ἐκ τοῦ *Δημητρίου Γ. Βούλγαρη*, Προέδρου, τοῦ *Κωνσταντίνου Καράρη* καὶ τοῦ *Βενιζέλου Ρούφου*, κατέθηκεν εἰς χεῖρας τῶν Πληρεξουσίων τὴν ἐξουσίαν, ὑποβαλοῦσα διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ καὶ ἔκθεσιν περὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων κατὰ τὸ διάστημα τῆς τριμήνου ἐνεργείας της. Παρομοίας ἐκθέσεις, ἀφορώσας εἰς τὴν εἰδικὴν διαχείρισιν ἑκάστου κλάδου τῆς δημοσίας ὑπη-

(*) Κατὰ τὴν γενομένην ἀπαρίθμησιν τῶν ψήφων ὑπὸ τῆς κληρωθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὁ ἡγεμονόπαις Ἀλφρέδος ἔλαβε ψήφους 230,016 ἐπὶ 244,202 ψηφοφορησάντων.

(*) Ὅρα διακοίνωσιν τοῦ λόρδου Ῥῶσσελ πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ ἐπιτετραμμένον τὰς ἑλληνικὰς ὑποθέσεις, ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου/9 Φεβρουαρίου 1863

(*) Ὅρα διακοίνωσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀπεσταλμένου τῆς Ἀγγλίας Ἕλλιοτ πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸν τῆς Ἑλλάδος.

ρεσίας, ὑπέβαλον εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν καὶ ἅπαντες οἱ ὑπουργοί*), ἡ δὲ Συνέλευσις ἐψήφισε τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου ὅτι ἡ καταθεῖσα τὴν ἀρχὴν Κυβέρνησις ὤφειλε νὰ ἐξακολουθήσῃ διαχειριζομένη τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν μέχρις οὗ ἡ Συνέλευσις ἤθελε διαθέσει ἄλλως τὰ κατ' αὐτήν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις προεκάλεσε πάνδημον ψηφοφορίαν περὶ ἐκλογῆς Βασιλέως, κατὰ τὴν συνεδρίασιν δὲ τῆς 22ας Ἰανουαρίου, ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐκύρωσε τὴν κηρυχθεῖσαν κατὰ τὴν νύκτα τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1862 κατάργησιν τῆς Βασιλείας Ὄθωνος τοῦ Α' καὶ τῆς ἀντιβασιλείας τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, καθὼς καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου δικαιωμάτων τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου τῆς Βαυαρίας, καὶ ἐψήφισεν ὅτι ὁ ἑλληνικὸς Θρόνος διατέλει *πράγματι καὶ δικαίῳ* χηρεύων ἀπὸ τῆς 10ης Ὀκτωβρίου, προέβη δ' ἀμέσως εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ ἀποτελέσματος τῆς γενομένης πανδήμου ψηφοφορίας, καὶ ἐψήφισεν ὅτι ὁ ἡγεμονόπαις τῆς Ἀγγλίας *Ἀλφρέδος* ἐξελέχθη, *τῇ κυριαρχικῇ τοῦ ἔθνους θελήσει*, Συνταγματικὸς Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἐννέα ἡμερῶν ἀνεκοινώθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Συνέλευσιν ἡ ἄρνησις τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας ὅπως δεχθῇ τὸ ἑλληνικὸν Στέμμα ὑπὲρ τοῦ Βασιλόπαιδος Ἀλφρέδου, οὕτω δὲ τὸ ζήτημα τοῦ Θρόνου ἐπανέπεσεν εἰς τὴν ἀβεβαιότητα πρὸς μεγάλην ἀνησυχίαν τῶν τε πολιτευομένων καὶ τοῦ λαοῦ.

Τὴν ἀποτυχίαν ταύτην παρηκολούθησαν διαδοχικῶς οἱ παραιτήσεις τῶν δύο μελῶν τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως *Κωνσταντίνου Καράρη* καὶ *Βενιζέλου Ῥούφου*, ἐκ προσωπικῶν προελθοῦσαι λόγων, κλονισθείσης δὲ τῆς τάξεως ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις κατήργησε, τὴν 9ην Φεβρουαρίου, τὴν Προσωρινὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς *Ἀριστείδου Μωραΐτη*, προσκαλέσασα δι' ἐπιτροπῆς τὸν ἀπειθοῦντα στρατὸν ἵνα καταθέσῃ τὰ ὅπλα. Ὁ στρατὸς ὑπήκουσεν, ἡ δὲ Συνέλευσις μετέβαλε τὴν μορφὴν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἀπεφάσισε ἵνα ἀναθέσῃ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν εἰς ἕνα Πρωθυπουργόν, ἄνευ χαρτοφυλακίου, καὶ εἰς ἑπτὰ Ὑπουργούς, γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνεδείχθη Πρωθυπουργὸς ὁ *Ζηρίδιος Βάλβης*, ἐξελέγησαν δὲ ὡς Ὑπουργοὶ οἱ πληρεξούσιοι *Ἀνδρέας Λύγερινός*, *Δημήτριος Μαυροκορδάτος*, *Κωνσταντῖνος Ν. Δέσιος*, *Δημήτριος Χαραλάμπης*, *Δημήτριος Βουδούρης*, *Ἰωάννης Παπαζαφειρόπουλος* καὶ *Ἀναστάσιος Σμόλενιτζ*.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνελεύσεως ἔβαινον ἡσύχως ὅτε κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 18ης Μαρτίου, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἡ διπλωματικὴ Ἐπιτροπὴ ἔλαβεν τὴν βεβαίαν πληροφορίαν ὅτι ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας ἐδέχετο τὸ ἑλληνικὸν Στέμμα, ἡ δὲ Συνέλευσις ὑπέγραψεν αὐθωρεὶ ψήφισμα ἀναγορεῦον τὸν εἰρημένον Βασιλόπαιδα *Συνταγματικὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων* ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γεώργιος Α'*, ἐψήφισε δὲ συγχρόνως καὶ τὴν ἀποστολὴν εἰς Κοπενάγην τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως, ὅπως προσφέρῃ τὸ Στέμμα ἐν ὀνόματι τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ψηφίσματος παρ' ὅλων τῶν παρόντων Πληρεξουσίων, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ἐπορεύθη μετὰ τῶν Πληρεξουσίων εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν ὅπου ἐψάλη δημοτελῶς δοξολογία, ἐπὶ τρεῖς δὲ συνεχεῖς ἑσπέρας ἐγένετο φωταψία καθ' ὅλην τὴν πόλιν.

Τὴν μετεπιοῦσαν ἡ Συνέλευσις παρεδέξατο παμψηφεὶ ψήφισμα ἐκφράζον τὴν ἐγκάρδιον εὐχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ νέου Βασιλέως, καὶ ὁμολογοῦν χάριτας πρὸς τὴν Βασίλισσαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας *διὰ τὴν εὐμενῆ πρόθεσιν ἣν ἐξεδήλωσεν ἐπὶ τούτῳ*. Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Ἔκτακτον Ἀπεσταλμένον τῆς Ἀγγλίας *Ἑλλιοτ*, ὅστις ἀπήντησεν εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸν ὅτι προθύμως ἔμελλε νὰ διαβιβάσῃ αὐτὸ εἰς τὴν Κυβέρνησίν του, *οὐδόλως ἀμφιβάλλων ὅτι ἤθελεν ἐνεργήσει αὕτη ταχέως τὰ δέοντα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἑνώσεως τῶν ἑπτὰ νήσων μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ὅτερ, κατὰ τὴν πεποίθησιν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν εὐημερίαν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ἤθελε συνεπιφέρει τὴν εὐπραγίαν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ οὗ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀνάσσης τόσον ζωηρῶς ἐνδιαφέρετο.*

Τῇ 24ῃ Μαρτίου, ἡ Συνέλευσις ἐξελέξατο διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ὡς μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς Κοπενάγην ὅπως προσφέρῃ τὸ Στέμμα εἰς τὸν νέον Βασιλέα, τοὺς πληρεξουσίους *Κωνσταντῖνον Καράρην*, *Θραασύβουλον Α. Ζαΐμην* καὶ *Δημήτριον Γρίβαν*.

Ἐν τούτοις ἡ ἀδράνεια τῆς Κυβερνήσεως ἔφερεν ἐκ νέου εἰς σπουδαῖον κίνδυνον τὴν δημοσίαν τάξιν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἠναγκάσθη νὰ προνοήσῃ περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ ἐκλογὴ τῆς νέας Κυβερνήσεως ἐγένετο τὴν 27 Μαρτίου διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἀνεδείχθησαν δὲ πρόεδρος μὲν τοῦ ὑπουργείου ὁ *Διομήδης Κυριακοῦ*, ὑπουργοὶ δὲ οἱ πληρεξούσιοι *Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος*, *Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης*, *Δημήτριος Καλλιφρονᾶς*, *Γεώργιος Πετιμεζᾶς*, *Δημήτριος Ν. Βότσαρης*, *Νικόλαος Βουδούρης* καὶ *Ἰωάννης Παλαιολόγος*. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο ὀλίγας μόνον ἡμέρας ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐξουσίαν, διότι ἀπὸ τῆς 19 Ἀπριλίου ὁ πρόεδρος αὐτοῦ, προβλέπων τὰς ἐπικειμένας ἐμφυλίους ταραχάς, ἕνεκα τῆς παραλυσίας τοῦ στρατοῦ, καὶ τῆς ἀρξαμένης ἐν τῷ ναυτικῷ ἀνωμαλίας ἔδωκεν ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, τρεῖς δὲ ἡμέρας μετὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Θεόδωρος Π. Δηλιγιάννης παρεκάλεσε τὴν Συνέλευσιν ἵνα ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν ἕνεκα τῶν σφοδρῶν διακοινώσεων, ἃς ἀπηύθυνον εἰς τὴν κυβέρνησιν οἱ πρέσβεις τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας περὶ τῶν ἐντὸς τῆς πρωτευούσης συμβαινόντων ἀτακτημάτων ἐκ μέρους στρατιωτικῶν, καὶ περὶ τῶν γενομένων προσβολῶν κατὰ ξένων ὑπηκόων. Καὶ ἀνέβαλε μὲν τότε ἡ Συνέλευσις πᾶσαν ἀπόφασιν ἐπὶ τῶν παραιτήσεων τούτων, μετά τινας ὅμως ἡμέρας ἠναγκάσθη πάλιν νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου ὑπουργείου.

Ἐν τούτοις ἡ τριμελὴς ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως εἶχεν ἀριχθῆ εἰς Κοπενχάγην τὴν 13 Ἀπριλίου, τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν πρίγκηπα Χριστιανὸν καὶ εἰς τὸν υἱόν αὐτοῦ Γεώργιον, καὶ ἔτυχε παρ' αὐτοῖς ἐνθερμοτάτης ὑποδοχῆς.

Τὸ ὑπουργεῖον τῆς 29ης Ἀπριλίου ἐσχηματίσθη ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ *Βενιζέλου Ῥούφου* ἐκ τῶν παραιτηθέντων ὑπουργῶν οἱ τῶν ἐξωτερικῶν, οἰκονομικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν, *Θεόδωρος Δηλιγιάννης*, *Ἀλέξανδρος Κουμουνδοῦρος*, *Δημήτριος Ν. Βότσαρης* καὶ *Δημήτριος Καλλιφρονᾶς* ἐξελέχθησαν καὶ αὖθις, ὑπουργοὶ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ναυτικῶν ἐξελέχθησαν οἱ πληρεξούσιοι *Α. Χ. Λόντος*, *Κ. Πλατὺς* καὶ *Μιλτιάδης Καράρης*.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 16ης Μαΐου ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς Θεόδωρος Δηλιγιάννης ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Συνέλευσιν ὅτι δύο πρωτόκολλα ὑπεγράφησαν ἤδη μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων τὴν 4)16 καὶ 15)27 Μαΐου, τρίτον δὲ πρωτόκολλον ἔμελλε νὰ ὑπογραφῇ τὴν ἐπιοῦσαν ἑβδομάδα, μεθ' ὃ ἡ ἄμεσος ἀποδοχὴ τοῦ Στέμματος ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος τῆς Δανίας ἠδύνατο νὰ λάβῃ χώραν.

Τὴν δ' ἐπαύριον, ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Συνέλευσιν τηλεγράφημα τῆς ἐν Κοπενάγῃ ἐπιτροπῆς, γνωστοποιούσης εἰς τὴν κυβέρνησιν ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς τῆς Δανίας ἀπηύθυνεν αὐτῇ τὴν ἑξῆς ἀνακοίνωσιν: «ὅτι ἐὰν ἑκάστη τῶν τριῶν δυνάμεων ἤθελεν εἰ»σθαι διατεθειμένη ἵνα ἐγκαταλίπῃ ὑπὲρ τοῦ »πρίγκηπος Γουλιέλμου-Γεωργίου τέσσαρας χι»λιάδας λιρῶν στερλινῶν ἐκ τῶν δώδεκα χιλιά»δων τὰς ὁποίας ἡ Ἑλλὰς πληρόνει κατ' ἔτος εἰς »ἑκάστην ἐξ αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ δανείου τῶν »ἑξήκοντα ἑκατομμυρίων, ἡ δανικὴ κυβέρνησις »ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἂν ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις δίδῃ »τὴν συγκατάθεσίν της», προσέθετε δὲ ὅτι ἡ ἐπιχορήγησις αὕτη ἦτο προίκισις προσωπικὴ καὶ ἰσοβία τοῦ νέου βασιλέως, ἐκτὸς τῆς διὰ νόμου ὁρισθησομένης βασιλικῆς χορηγίας. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τηλεγραφήματος τῆς ἐπιτροπῆς, ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ὑπέβαλε πρότασιν σύμφωνον πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἡ δὲ Συνέλευσις ἔδωκε τὴν ζητηθεῖσαν συγκατάθεσιν ὁμοθυμαδὸν καὶ δι' ἀναστάσεως.

Τὴν 13ην Ἰουνίου ἡ ἐκ Κοπενάγης ἐπαναπλεύσασα ἐπιτροπὴ παρουσιάσθη εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ κατέθεσε τὴν περὶ διαδοχῆς τοῦ Στέμματος ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, καθὼς καὶ δηλοποίησιν τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας περὶ τῆς ἀποδοχῆς ταύτης ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς ἑνώσεως τῶν Ἰονίων Νήσων· ἡ δὲ Συνέλευσις ἐκήρυξεν ἐνήλικα τὸν Βασιλέα, καί τοι μὴ συμπληρώσαντα τὸ 18ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατ' ἐπιφάνειαν χαρμοσύνων τούτων συμβάντων, δεινὴ ἐκυοφορεῖτο ἐσωτερικὴ θύελλα, κορυφωθέντων τῶν πολιτικῶν παθῶν. Ὁ πληρεξούσιος Κωνσταντῖνος Πετσάλης ἀπήγγειλεν ἀπὸ τοῦ βήματος σφοδρότατον κατηγορητήριον κατὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Ἀνδρέου Χ. Λόντου, τῇ δὲ 17ῃ Ἰουνίου, ἐπεκταθέντος τοῦ ἀναβρασμοῦ καὶ εἰς τὴν πόλιν, ἡ Συνέλευσις ἀπῄτησε τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ πρὸ πολλοῦ παραιτηθέντος ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Δ. Ν. Μπότσαρη, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὤφειλε νὰ λάβῃ σύντονα μέτρα ὑπὲρ τῆς τάξεως· γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐξελέχθη ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὁ ἐκ τοῦ κόμματος τῶν λεγομένων *ὀρεινῶν* Πάνος Κορωναῖος, ὅστις, ὁρκισθεὶς αὐθωρεί, ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του· ἀλλ' ἡ μεταξὺ τῶν *ὀρεινῶν* καὶ *πεδινῶν* ῥῆξις εἶχε καταστῆ ἀναπόδραστος, διαιρεθέντος καὶ τοῦ Στρατοῦ εἰς δύο. Ἑπομένως τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Πρωθυπουργὸς καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῆς Δικαιοσύνης, καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν παρητήθησαν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἀνέθηκε, διὰ τὸ ἔκτακτον τῶν περιστάσεων, τὴν διαχείρισιν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, εἰς τὸν Πρόεδρον αὐτῆς Διομήδην Κυ-

*) Τὸ σχηματισθὲν τὴν 11 Ὀκτωβρίου ὑπουργεῖον ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως συνέκειτο ἐξ ἑκτὼ ὑπουργῶν, τοῦ Θρασυβούλου Ζαΐμη ὡς ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν, τοῦ Λ. Διαμαντοπούλου, ὡς ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, τοῦ Ἐπαμεινώνδα Δεληγεώργη, ὡς ὑπουργοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, ὡς ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, τοῦ Τάτση Μαγγίνα, ὡς ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, τοῦ Δημητρίου Μαυρομιχάλη, ὡς ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, τοῦ Β. Νικολοπούλου, ὡς ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ τοῦ Δημητρίου Καλλιφρονᾶ, ὡς ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν.

ριακοῦ, κηρύξασα συγχρόνως διαρκῆ τὴν συνεδρίασιν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ πλεῖστοι τῶν Πληρεξουσίων ἀπεχώρησαν ἅμα μαθόντες ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἤρξατο ἐν ταῖς ὁδοῖς τῆς πόλεως. Κέντρον τῆς ῥήξεως κατέστη ἀπροσδοκήτως τὸ κατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, διότι ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ὑπουργός, διαβαίνων ἐκεῖθεν ἐπὶ κεφαλῆς ἐθνοφυλάκων, ἦλθεν εἰς ῥῆξιν μετὰ τῆς φρουρᾶς τῆς Τραπέζης, καὶ ἐπεχείρησε πολιορκίαν κατ' αὐτῆς, καταλαβών τινας τῶν ἀπέναντι οἰκιῶν, καὶ κανονοβολῶν τὸ κατάστημα· ἀλλὰ τὸ πυροβολικὸν ἔδραμεν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς Τραπέζης καὶ ἀπέκρουσε τὴν προσβολήν. Ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐπληγώθησαν ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγαι, ἐν οἷς καὶ τινες ἀξιωματικοί. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ πολλοὶ φιλοπάτριδες πληρεξούσιοι ἐμεσολάβουν ὅπως ἐπέλθῃ συμβιβασμός τις, καὶ παύσῃ ἡ αἱματοχυσία, ἐπὶ τέλους δὲ κατωρθώθη νὰ συνέλθῃ ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ τὴν 8ην μ. μ. καὶ νὰ ἐκλέξῃ μικτὸν ὑπουργεῖον συγκείμενον ἐκ τῶν ἑξῆς Πληρεξουσίων· τοῦ *Βενιζέλου Ῥούφου* ὡς Προέδρου ἄνευ χαρτοφυλακίου, τοῦ *Π. Καλλιγᾶ* ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, τοῦ *Πέτρου Α. Μαυρομιχάλη* ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης, τοῦ *Ἀθανασίου Πετιμεζᾶ* ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, τοῦ *Εὐθυμίου Κεχαγιᾶ* ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, τοῦ *Βασιλείου Νικολοπούλου* ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τοῦ *Ἰωάννου Κλίμακα* ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν, καὶ τοῦ *Γ. Μπούμπουλη* ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν. Οὕτω δὲ ἐπανῆλθεν ἡ τάξις, καὶ ἐπανέλαβεν ἡ Συνέλευσις τὰς ἐργασίας της, ψηφίσασα μετά τινας ἡμέρας καὶ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως.

Τῇ δὲ 1ῃ Ἰουλίου ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ Συνθήκη μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ῥωσσίας, καὶ Δανίας ἐν ᾗ ἐγένετο ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἐν τοῖς Πρωτοκόλλοις συνομολογηθέντων, καὶ ἐπανελήφθη ἡ ἐγγύησις τῶν τριῶν Δυνάμεων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑπτανήσου.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀνεχώρησεν ἐκ Κοπενάγης, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Κόμητος Σπόνεκ, ὡς ἰδιαιτέρου Συμβούλου.

Γ'

Ὁ Βασιλεὺς ἀφίκετο εἰς Πετρούπολιν τὴν 9ην Σεπτεμβρίου 1863. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, καὶ ἐξένισεν αὐτὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Τσαρσκόϊε—Σέλο ἐν ἑορταῖς καὶ παρατάξεσιν· ἀνεχώρησε δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν 14ην εἰς Κάσσελ καὶ Βρυξέλλας, ὅπου διέτριψε μίαν μόνην ἡμέραν, ἀφίκετο δὲ εἰς Λονδῖνον τὴν 23ην. Ὁ Πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας, καὶ ὁ δοὺξ τῆς Κανταβριγίας, ἀποῦσης τῆς Βασιλίσσης Βικτορίας εἰς Σκωτίαν, ὑπεδέξαντο τὸν Βασιλέα, καὶ ἐξένισαν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Μετ' ὀκτάημερον διαμονὴν ἐν Λονδίνῳ, ὁ Βασιλεὺς μετέβη τὴν 2αν Ὀκτωβρίου εἰς Παρισίους ὅπου ἔτυχεν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ναπολέοντος Γ' ἐξαιρετικῆς ὑποδοχῆς, ξενισθεὶς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Κεραμεικοῦ· ἀνεχώρησε δὲ μετὰ μίαν ἑβδομάδα εἰς Τουλών, ὅπου ἐπεβιβάσθη ἐπὶ τοῦ ἀτμοδρόμωνος « ἡ Ἑλλάς, » ἀποσταλέντος ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Καθ' ὅλην τὴν περιοδείαν ταύτην αἱ ἑλληνικαὶ κοινότητες ἐχαιρέτησαν τὸν Βασιλέα μετ' ἀγαλλιάσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀπλέτου, τὸν δὲ ἀτμοδρόμωνα, ἐκπλέοντα ἐκ Τουλών, συνώδευσαν μέχρι τινὸς πολεμικὰ πλοῖα τῶν τριῶν μεγάλων Δυνάμεων.

(Ἕπεται συνέχεια).

Μιχ. Γ. Ἀντωνοπουλος.

Ο ΒΙΟΣ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἐντυπώσεις.

Ἀφυπνίσθην βιαίως, οὐχὶ ὑπὸ λαλιᾶς πετεινοῦ, οὐδ' ὑπὸ τοῦ ἑωθινοῦ ᾄσματος τῶν στρουθῶν, ἀφυπνίσθην σεισθεὶς ὅλως μετὰ τῆς κλίνης καὶ τοῦ δωματίου μου ὑπὸ τοῦ ποδοβολητοῦ τῶν ἵππων καὶ τοῦ τριγμοῦ τῶν τροχῶν γιγαντιαίας φορτηγοῦ ἁμάξης. Ἀνήγειρα τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τῶν μυχῶν τοῦ μαλθακοῦ προσκεφαλαίου. Διὰ τοῦ βαμβακεροῦ παρκπετάσματος τοῦ παραθύρου εἰσήρχετο ἀμυδρότατον φῶς ἡμέρας. Διότι, σημειώσατε, αἱ οἰκίαι ἐνταῦθα στεροῦνται ξυλίνων παραθυροφύλλων, ἀναπληροῦσι δὲ ταῦτα δι' ἁπλῶν παραπετασμάτων, ἅτινα καταβιβάζουσι τὴν νύκτα ἐπὶ τῶν ὑελωμάτων.

Ὑπέθεσα ὅτι ἦτο πρωΐ ἀκόμη, ἀλλ' ἡ κίνησις τῆς ὁδοῦ ἐμαρτύρει τὸ ἐναντίον. Τὸ ὡρολόγιόν μου δυστυχῶς δὲν ἠδύνατο νὰ μὲ φωτίσῃ. Τόσῳ πάσχει ἐκ τοῦ ψυχροῦ κλίματος, ὥστε λιποθυμεῖ εὐθὺς ὡς τὸ ἀποσύρω ἀπὸ τῆς θερμάστρας. Ἀλλ' ἔχω εἰς ἀντικατάστασιν ἀκριβῶς ἀπέναντι τῶν παραθύρων μου μέγα καὶ ἀκριβὲς χρονόμετρον τὸ ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Ἀνέσυρα τὸ παραπέτασμα, ἀλλ' οὔτε ὡρολόγιον ἐφαίνετο, οὔτε κωδωνοστάσιον, οὔτε αἱ ἀπέναντι οἰκίαι· ἓν σύννεφον καὶ τίποτε περισσότερον, καὶ μόλις μέσῳ αὐτοῦ διήλαυνον ὡς φαντάσματα οἱ διαβάται τῆς ὁδοῦ καὶ αἱ ἅμαξαι. Συγχρόνως ὅμως ὁ κώδων τοῦ ὡρολογίου ἐσήμαινε τὴν ὀγδόην καὶ ἀντελάλουν καλοῦντες τοὺς μαθητὰς οἱ ἠχηραὶ κώδωνες τῶν δύο γειτονικῶν σχολείων.

*

Πρὸ δύο ὡρῶν ἐργάζομαι ἐν τῷ θερμῷ γραφείῳ μου. Ὅσῳ ψυχρὸν εἶνε τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου, τόσῳ θερμὸν τὸ τῆς ἐργασίας: ἐκεῖ χειμὼν καὶ ἐδῶ θέρος· καὶ τοῦτο κατὰ συμβουλὴν Γερμανοῦ δόκτορος. Βαθμηδὸν ἠραιώθη πως ἡ ὁμίχλη καὶ διακρίνω τὰ μελαψὰ κάθυγρα τείχη τῶν ἀπέναντι οἴκων καὶ τὸν λευκὸν δίσκον τοῦ ὡρολογίου τοῦ ναοῦ, ἀλλ' ἡ αἰχμὴ τοῦ πελωρίου γοτθικοῦ κωδωνοστασίου ἀποσβέννυται ἐντελῶς ἐν τῷ θολῷ κενῷ. Εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀδύνατον νὰ ἐργασθῇ τις, καὶ ἠναγκάσθην νὰ σύρω τὸ μικρόν μου τραπέζιον πρὸ τοῦ παραθύρου. Ἐκεῖθεν ἔχω καὶ τὴν θέαν τῆς ὁδοῦ, ἥτις μ' ἐπασχολεῖ καὶ μὲ τέρπει. Καὶ εἶνε τόσῳ διαβατικὴ ὁδός! Ἐπειδὴ φέρει πρὸς τὸ προάστειον Κόννεβιτζ, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διασταυροῦνται ἐπὶ διπλῶν γραμμῶν παρελαύνοντα τὰ μεγάλα ὀχήματα τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου. Καὶ ἐκτὸς τούτων ἁμάξια φορτηγὰ παντὸς σχήματος καὶ πάσης χρήσεως, ἀπὸ τῶν μεγίστων ἐκείνων, ἐφ' ὧν πυργοῦνται χόρτου δεμάτια μέχρι τῶν σμικροτάτων δι' ὧν αἱ λαχανοπώλιδες φέρουσι τὰ προϊόντα τοῦ ἀγροκηπίου των εἰς τὴν ἀγοράν. Καὶ τὰ βαρέα ἁμάξια σύρουσιν ἵπποι θαυμαστοὶ τὴν εὐρωστίαν, τύπτοντες τὸ λιθόστρωτον διὰ τῶν πλατυτάτων αὐτῶν πετάλων, εἰς δὲ τὰ μικρὰ φορτηγὰ ζεύγνυνται κύνες μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ πειθαρχίας ἐκτελοῦντες τὸ ταπεινὸν ἔργον ἱππο(ζυγίου).

Μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι ἡ τοιαύτη τῶν κυνῶν χρησιμοποίησις εἶνε σπανία· τοὐναντίον εἶνε γενική. Ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν λαχανικῶν ἐκεῖ ὅπου ἑκάστη λαχανόπωλις ἐκθέτει τὰ ἰδικά της ὑπὸ τὴν σκέπην πελωρίου λινοῦ ἀλεξιβρόχου παρίστανται καὶ οἱ κύνες ἐζευγμένοι εἰς τὸ τροχοφόρον καὶ ἀναμένοντες τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως. Ὅπως ἀνακουφίσωσιν αὐτοὺς χαλαροῦσι μόνον τὰ λωρία τῆς σκευῆς, καὶ ὅταν εἶνε ψῦχος ῥίπτουσιν ἓν ῥάκος εἰς τὰ ῥιγοῦντα αὐτῶν μέλη. Εἶνε δὲ τόσῳ μᾶλλον πολύτιμος ὁ κύων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τυπικῆς ταύτης ἐργασίας καὶ κατὰ τοῦτο ὑπέρτερος τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ὄνου, ὅτι φυλάττει καὶ τὸ φορτίον ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς. Χεὶρ κλέπτου δὲν δύναται ἀτιμωρητεὶ νὰ ἐγγίσῃ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἁμαξίου.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὅμως συμβαίνουσιν ἐνίοτε καὶ ἀπευκταῖα. Ἡ ταπεινωτικὴ θέσις καὶ τὰ βαρύνοντα λωρία καὶ ξύλα δὲν δύνανται νὰ τιθασεύσωσι τὰ ὁρμέμφυτά των καὶ ἰδίᾳ τὸ φίλερι τοῦ χαρακτῆρος, καὶ παρέστην ποτὲ μάρτυς τοιαύτης σκηνῆς, καθ' ἣν δύο ζεύγη κυνῶν συνεπλάκησαν καὶ κατεκυλίσθησαν, καὶ συνέτριψαν τὰ ἁμάξια καὶ ἐσκόρπισαν τὰ λάχανα καὶ τὰ ὀπωρικὰ κατὰ γῆς.

Ἀδέσποτοι κύνες δὲν ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἢ ἀνήκουσιν εἰς εὐπόρους καὶ εἶνε κύνες θηρευτικοὶ ἢ κυνάρια τῆς αἰθούσης, ἢ ἀνήκουσιν εἰς ἐργατικὰς τάξεις καὶ ἀναπληροῦσι τοὺς παρ' ἡμῖν ὄνους· πάντες δὲ ὑπάγονται εἰς κεφαλικὸν φόρον.

*

Αἰφνίδιος θόρυβος καὶ φωναὶ παιδικαὶ ἀνεστάτωσαν τὴν ὁδόν. Ἦτο ἡ ὥρα, καθ' ἣν ἐτελείωνε τὸ μάθημά των καὶ ἐλευθερωθέντα τῆς διδασκαλικῆς πειθαρχίας ἐξεχύνοντο τὰ ξανθὰ καὶ ῥοδοκόκκινα ζιζάνια ἀνὰ τὰς ὁδοὺς μὲ τοὺς δερματίνους σάκκους, ἐν εἴδει γυλιῶν ἐπὶ τῆς ῥάχεως, μὲ τὰ μικρὰ των χρωματιστὰ πιλίδια. Καὶ ἔτρεχον καὶ ἐκυνηγοῦντο καὶ ἀπέστελλον μηνύματα χαρᾶς εἰς τὸ μονῆρες δωμάτιόν μου, ὅπως αἱ πρῶται χελιδόνες τοῦ ἔαρος. Ὁμᾶς δ' αὐτῶν εἰσέβαλε καὶ εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ ἐθορύβουν εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν καὶ ἤρχισαν νὰ τονίζωσι τὰς φωνὰς αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου. Ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις τῆς οἰκοδεσποίνης διέλυσε τὴν χορῳδίαν ταύτην, ἧς προΐστατο ὁ δεκαετὴς υἱός της.

*

Ἐπρογευματίσα ἀξιόλογα ἐν τῷ δωματίῳ μου. Ἀπέναντί μου ἀκριβῶς κεῖται κρεωπωλεῖον, τὸ ὁποῖον ἀξίζει νὰ περιγραφῇ, μολονότι εἶνε ἐκ τῶν κοινοτάτων καὶ μικροτάτων τοῦ εἴδους του. Ἡμεῖς οἱ εἰθισμένοι εἰς τὰ ρυπαρὰ καὶ ἀπόζοντα σφαγεῖα, τὰ πλήρη κρεάτων τῇδε κακεῖσε ἀνηρτημένων, τὰ πλήρη ἐντοσθίων καὶ δερμάτων καὶ κερασφόρων κεφαλῶν ἐρριμμένων ἐπὶ τοῦ καθημαγμένου δαπέδου, μετ' ἐκπλήξεως ἱστάμεθα πρὸ τῶν ὑελοφράκτων παραθύρων κομψοτάτων καταστημάτων ἐπὶ αὐτῶν τῶν ἐμπορικωτάτων ὁδῶν κειμένων, μεταξὺ χρυσοπωλείων καὶ μυροπωλείων. Τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν λάμπει· μαρμαρόστρωτοι τράπεζαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ παρ' αὐταῖς κομψαὶ πωλήτριαι μὲ τὰς λευκάς των ἐμπροσθέλας. Ποῦ οἱ ἰδικοί μας μαχαιροφόροι κρεωπῶλαι, οἱ ἐπὶ κορμοῦ δένδρου διὰ πελέκεως ἀπαισίως κατατέμνοντες τὰ κρέατα καὶ δίδοντες ὅ,τι θέλωσιν εἰς τὸν ἀγοραστήν! Ἐνταῦθα ἐκλέγετε ἐκ τῶν κατατετμημένων μερῶν καὶ ἡ χαριτωμένη κρεώπωλις μειδιῶσα περιτυλίσσει καὶ παραδίδει αὐτό, ὡς ἂν ἦτο γλύκισμα ἐντὸς χαρτίνης θήκης. Ἡ θέα τῶν κρεάτων τεχνικώτατα κεκομμένων καὶ τεθειμένων ἐν τάξει πᾶν ἄλλο αἴσθημα διεγείρει ἢ ἀηδίαν. Πολλάκις ροδίζοντα καὶ νωπὰ ὄπισθεν τῶν ὑελωμάτων ὁμοιάζουσι μᾶλλον βελούδινα ὑφάσματα ἢ κρέατα. Οἱ δὲ ἀλάντες οἱ ἐν εἴδει στεφάνων ἀνηρτημένοι νομίζει τις μᾶλλον ὅτι εἶνε πλαίσια ἐκ βερνικωμένου καρυοξύλου. Τὰ κρεωπωλεῖα παρέχουσι καὶ ἑψημένα κρέατα πολλάκις καὶ ἄλλως πως μαγειρευμένα, πάντοτε ὅμως ψυχρά. Ὡς γνωστὸν δ' αἱ πλεῖσται τῶν γερμανικῶν οἰκογενειῶν τὴν ἑσπέραν δὲν ἀνάπτουσι πῦρ ἐν τῷ μαγειρείῳ, ἀλλὰ δειπνοῦσι προμηθευόμεναι ἔξωθεν κρύα φαγητὰ καὶ τυρὸν καὶ βούτυρον ἢ μεταβαίνουσιν εἴς τι ἑστιατόριον πανοικεί.

*

Ὁ καιρὸς ἐβελτιώθη ἐπαισθητῶς· ἡ ὁμίχλη διελύθη ἐντελῶς καὶ ὑπὲρ τοὺς καπνοὺς τῆς πόλεως φαίνεται που κυανῆ ἀπόχρωσις οὐρανοῦ. Τὴν ὥραν ταύτην ἡ ὁδὸς βρίθει διαβατῶν, ἰδίως δὲ γυναῖκες διέρχονται γοργῷ βήματι αἱ μὲν πορευόμεναι εἰς τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, αἱ δ' ἐπανερχόμεναι ἐκεῖθεν ὡς δηλοῦσι τὰ χάρτινα δέματα, ἅτινα φέρουσιν ἀνὰ χεῖρας. Προσεγγίζουσιν αἱ ἡμέραι τῶν Χριστουγέννων καὶ πᾶσαι αἱ γερμανίδες ἀπὸ τῆς ἑκατομμυριούχου μέχρι τῆς πενεστάτης ἑτοιμάζουσιν ἐργόχειρα διὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς γνωρίμους αὐτῶν, διότι ἡ συνήθεια τῆς ἀνταλλαγῆς δώρων τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπικρατεῖ κατ' ἐξοχὴν ἐν Γερμανίᾳ.

Μὴ ἔχων εὐαρεστοτέραν ἀσχολίαν περιεργάζομαι τὰ καταστήματα καὶ τὰς φυσιογνωμίας αὐτῶν. Αἱ γερμανίδες ὑπερέχουσιν ἀναμφισβητήτως τῶν γαλλίδων, ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν εὐρωστίαν καὶ τὸ ἀνάστημα, ἀλλ' ὑπολείπονται ὡς πρὸς τὴν ἐλαφράδητα καὶ χάριν. Συντελεῖ δὲ εἰς τοῦτο κυριώτατα ἡ ἔλλειψις καλαισθησίας περὶ τὴν ἐνδυμασίαν. Βεβαίως πλεῖσται, τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἰδίᾳ, γνωρίζουσι πῶς νὰ ἐνδυθῶσι, ἀλλὰ γενικῶς αἱ γυναικεῖαι περιβολαὶ εἶνε τερατώδεις συνδυασμοὶ σχημάτων καὶ χρωμάτων.

Αἱ τῶν γερμανίδων φυσιογνωμίαι κερδίζουσιν πολὺ ὡς ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ ροδαλοῦ χρώματος τῶν παρειῶν καὶ τῆς χρυσιζούσης κόμης· διὰ τοῦτο ἐξ ἀποστάσεως μεταξὺ τριῶν νέων γυναικῶν αἱ δύο φαίνονται εὔμορφαι, οἱ δὲ μύωπες δύνανται νὰ νομίζωσιν ὅτι ζῶσιν ἐντὸς λαοῦ αἰθεροπλάστων νηρηΐδων. Ἀλλ' οἱ ὀξυδερκέστεροι, προσεγγίζοντες ἀνακαλύπτουσιν ὅτι ὡς αἱ πολύχρωμοι εἰκόνες, οὕτω καὶ αἱ γερμανικαὶ φυσιογνωμίαι χάνουσι πολὺ ἐκ τοῦ πλησίον. Κυριώτατα στεροῦνται ἰσχυρῶν γραμμῶν, ἡ κατατομή των δὲν ἔχει διακεκριμένας καὶ ἐμφαντικὰς τὰς καμπυλότητας, καὶ τὸ βλέμμα των τὸ γαλανὸν καὶ γαλακτῶδες, ἂν κατοπτρίζῃ τὴν διαύγειαν λίμνης, ἀλλὰ στερεῖται τῆς ἀγρίας ποιήσεως ὠργισμένου πελάγους. Ἐν γένει αἱ βόρειαι οὐταὶ φυσιογνωμίαι δὲν ἔχουσιν ἐκφράσεως δύναμιν, οἵαν αἱ μεσημβριναί. Ὅ,τι δύναται νὰ εἴπῃ μία Ἀνατολῖτις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ Γερμανὶς δύναται μόλις νὰ συλλαβίσῃ διὰ τῶν χειλέων. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐν τῇ γλυκείᾳ ταύτῃ ἀπαθείᾳ ἐκδηλοῦται τόση ἡμερότης ἤθους, τόση εὐγένεια ψυχῆς, τόση ἀγαθότης καρδίας, ὥστε θέλγουσιν, θέλγουσιν αἱ κόραι τοῦ Βορρᾶ, ὅσον αἱ κόραι τῆς Μεσημβρίας. Προσθετέον δ' ἔτι ὅτι ἐν τῷ ψυχρῷ κλίματι, ἐν ᾧ ζῶσιν, ἔχουσαι πλείστην ἀνάγκην θερμότητος εὐκόλως προσεγγίζουσιν εἰς τὴν πυρὰν τοῦ Ἔρωτος καὶ πιστεύουσι καὶ ἀπατῶνται. Ἀπατώμεναι δὲ πίπτουσιν ἄνευ μνησικακίας εὐγενῆ θύματα τῆς ἰδίας εὐπιστίας καὶ ἀγαθότητος.

Ἡ Ἱσπανὶς ἀπατωμένη σύρει τὸ ἐγχειρίδιον κατὰ τοῦ ἀπατεῶνος, ἡ γερμανὶς προδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ φιλτάτου πνίγεται εἰς τὸν ποταμόν.

Ἀλλ' ἡ γερμανὶς δὲν αὐτοκτονεῖ μόνον ἐξ ἔρωτος, ὑπάρχουσι πλεῖστα παραδείγματα καθ' ἃ λεπτή, εὐγενεστάτη φιλοτιμία ὤθησεν ἀτυχῆ πλάσματα εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Ἂν ἡ φύσις δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὰς τὴν δύναμιν νὰ ἐκφράζωσι τὰ αἰσθήματα τόσον εὐγλώττως ὡς αἱ μεσημβριναί, ἀλλὰ κατὰ βάθος ἔπλασεν αὐτὰς πολλῷ πλέον εὐαισθήτους. Τὰ ψυχρὰ αὐτὰ μαρμάρινα σώματα γίνονται Γαλάτειαι εἰς τοῦ πρώτου Πυγμαλίωνος τὴν ἐρωτικὴν ἐκδήλωσιν.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἣν ἐμποιοῦσιν εἰς τὸν ξένον αἱ γυναῖκες τῆς Γερμανίας εἶνε ὅτι ὑπερέχουσι τῶν ἀνδρῶν, τὴν ἐντύπωσιν δὲ ταύτην ἐμποιοῦσι καὶ αἱ Ἀγγλίδες κατὰ τὴν γνώμην σεβαστοῦ φίλου, ὅστις ἐκ τούτου λαμβάνων ἀφορμὴν μοὶ ἔγραφε προχθές:

«Μήπως τοῦτο εἶνε σύμπτωμα καὶ ἔνδειξις τῆς σχετικῆς ὑπεροχῆς ἔθνους ἀπὸ ἔθνος; Ἂς εὐχώμεθα τότε καὶ εἰς ἡμᾶς αἱ Ἑλληνίδες μίαν ἡμέραν ν' ἀποκτήσωσιν οὕτω τὰ πρωτεῖα.»

*

Νυκτώνει τόσον ἐνωρίς. Ἀπὸ τάς 4 ἠναγκάσθην ν' ἀνάψω τὸ φῶς, μολονότι τὸ δωμάτιόν μου εἶνε φωτεινότατον. Ἄλλοι ἐργάζονται μὲ τὸν λύχνον ἀπὸ τὰς 3 καὶ δὲν εἶνε ὀλίγα τὰ καταστήματα καὶ ἐργαστήρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων βασιλεύει ἀδιάκοπος νύξ. Πανοραματικὴ εἶνε ἡ θέα τῆς μικρᾶς καὶ εὐρείας ὁδοῦ· τὰ παντοειδῆ καταστήματα προβάλλουσι κατάφωτα τὰ ὑελόφρακτα αὐτῶν παράθυρα. Ἐδῶ πορσελάναι παμποίκιλαι, παρέκει χιλιάδες λαιμοδετῶν, πυραπλεύρως ψευδόχρυσα κοσμήματα, ἔπειτα σιγάρων θῆκαι, ἔπειτα κρεάτων τμήματα καὶ ζυμαρικὰ καὶ φωτογραφήματα καὶ φιάλαι οἰνοπωλείου, ὅλα ταῦτα διαδοχικῶς ἐντυποῦνται καὶ συμμίγνυνται μαγευτικώτατα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ θεατοῦ. Μέσῳ δὲ τῆς μικρᾶς ἀλύσσου τῶν φανῶν ἀκινητοῦσιν αἱ σιδηραῖ στῆλαι τῶν γνωστοποιήσεων κατάφρακτοι ὅλαι ἐκ πολυχρώμων ἐμπλάστρων, ἤτοι προγραμμάτων θεάτρων, ἀγγελιῶν καταστημάτων, ἀγυρτικῶν προκηρύξεων. Καὶ συλλογίζομαι ὅτι τοιαῦται στῆλαι ἂν ἱδρύοντο εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο μόνον πρὸς τοιχοκόλλησιν γνωστοποιήσεων.

Ἡμεῖς εἴμεθα πρακτικώτεροι.

Δ*

Ὅσῳ νεώτεροι εἴμεθα τόσῳ μᾶλλον μένομεν εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς φωτογραφίας μας.

Ἀπόλαυε τῆς νεότητος οὕτως ὥστε νὰ μείνῃ τι καὶ διὰ τὸ γῆρας.

Ἕλλην, ἀνήκων εἰς τὴν Σχολὴν τῶν φυτοφάγων, ἀναγνοὺς ὅσα πρό τινος ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Γ. Δροσίνης περὶ τοῦ ἐν Λειψίᾳ ἐστιατορίου τῶν φυτοφάγων, ἐπιστέλλει ἡμῖν τὸ κατωτέρω ἄρθρον, ἐν ᾧ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς αἱρέσεως, ἧς ὀπαδὸς τυγχάνει. Τὴν συνηγορίαν ταύτην εὐχαρίστως δημοσιεύομεν ἐνταῦθα.

ΚΡΕΩΦΑΓΙΑ Ἢ ΦΥΤΟΦΑΓΙΑ;

Ὅτι σήμερον ἡ κοινωνία νοσεῖ ὑγιεινῶς καὶ ἠθικῶς, παρὰ πάσας τὰς προόδους τοῦ πολιτισμοῦ, οὐδεὶς, νομίζομεν, ἀμφιβάλλει. Ἀσθένειαι καὶ δυστυχίαι παντοῖαι ἐξ ἑνός, ἐγωϊσμὸς καὶ ἰδιοτέλεια ἐξ ἑτέρου, ὀσημέραι αὐξάνοντα, καταστρύχουσι τὸν ἄνθρωπον καὶ δεινοτέραν τὴν βιωτικὴν πάλην καθιστῶσιν. Τὸ συμφέρον κανονίζει πάσας τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς συχνὴν βλάβην παντὸς ἄλλου αἰσθήματος καὶ ἠθικοῦ νόμου. Τὸ παρὰ φύσιν καὶ ἀκανόνιστον τῆς καταστάσεως ταύτης κατανοοῦσι καὶ κυβερνήσεις καὶ λαοί, καὶ παντὶ σθένει ἀγωνίζονται νὰ ἐλαττώσωσι τὴν δυστυχίαν καὶ νὰ διευκολύνωσι τοὺς δρόμους τῆς ζωῆς. Αἱρέσεις δὲ παντοῖαι κοινωνιστικαὶ καὶ μηδενιστικαὶ καὶ δημοκρατικαὶ πάσης ἀποχρώσεως διορῶσι τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἀνατροπῇ τῶν καθεστώτων καὶ μεταρρυθμίσει τῆς κοινωνίας ἐπὶ νέων βάσεων, ἀναλόγων ταῖς ἰδέαις ἑκάστης αὐτῶν.

Ἀλλοίαν ὅλως ὁδὸν πρὸς λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ λεγομένου ζητήματος ἐτράπησαν οἱ φυτοφάγοι. Φρονοῦντες, καὶ δικαίως, ὅτι ἡ τροφὴ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου, τὴν μεταβολὴν ταύτης κηρύττουσιν ὡς τὸ κατάλληλον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν βίου εὐδαιμονεστέρου. Προτείνουσι λοιπὸν ὡς κυριώτερον ὅρον τὴν ἀποχὴν ἀπὸ παντὸς εἴδους κρέατος, ὡς βλαβεροῦ τούτου ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς. Ἴδωμεν ἐν ὀλίγοις τίνα τὰ ἐπιχειρήματα αὐτῶν.

Αὐξάνει καὶ ῥιζοῦται δυνατώτερον καθ' ἡμέραν ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ἵνα ζήσῃ, ἔχει ἀνάγκην κρέατος. Τοῦτο οἱ φυτοφάγοι θεωροῦσιν ἐσφαλμένον πάντῃ. Χωρὶς νὰ καταφύγῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς σάρκας τῶν ζώων, δύναται, λέγουσιν οὗτοι, νὰ ζήσῃ, λίαν ὑγιῆς ἔχων τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ἀντλῶν τὴν τροφήν του μόνον ἐκ τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Οἱ καρποί, οἱ σπόροι, τὰ φυτὰ ἐν γένει περιέχουσι πάσας τὰς θρεπτικὰς ὕλας, τὰς χρησίμους εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν: λευκωματώδεις καὶ ἀμυλώδεις οὐσίας, λίπη, ἅλατα. Καὶ ταῦτα ἀρκούντως καθαρὰ καὶ εὔπεπτα καὶ οὐχὶ μεμιγμένα μετ' ἐρεθιστικῶν καὶ δηλητηριωδῶν οὐσιῶν, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐν τῷ κρέατι.

Πᾶς τις ἤκουσεν ἢ ἀνέγνωσεν, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη τῆς μανιώδους κρεωφαγίας, περὶ δηλητηριάσεων προελθουσῶν ἐκ κρέατος καὶ μόνου. Ὁλόκληροι κλάσεις ζωϊκῶν δηλητηρίων, αἱ πτωμαΐναι καὶ λευκωμαΐναι, ἀναπτυσσόμεναι ἐν τῷ κρέατι μικρὸν μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ ζώου ἢ καὶ ζῶντος αὐτοῦ, καθιστῶσι τὸ κρέας βλαβερὸν καὶ ἐπικίνδυνον. Ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ὅλα ἄτομα ἐδηλητηριάσθησαν πέρυσιν ἐν τινι μεγάλῃ πόλει τῆς Γερμανίας φαγόντα κρέας νόστιμον κατὰ τὰ ἄλλα τὴν γεῦσιν. Ἐσχάτως ἔτι ἐν τῷ τελευταίῳ ἐν Βερολίνῳ συνεδρίῳ τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν, καθηγητὴς τῆς Χημείας ἀνήγγειλεν ὅτι ἐν τοῖς πτώμασιν ἑπτὰ προσώπων δηλητηριασθέντων ἐξ ἀλλάντος εὗρε τὸ ζωϊκὸν δηλητήριον, τὸ ἐπενεγκὸν τὸν θάνατον τῶν δυστυχῶν τούτων κρεωφάγων. Περὶ τριχινιάσεως καὶ λοιπῶν ἀσθενειῶν μεταδιδομένων ἀπὸ τοῦ ζώου εἰς τὸν ἄνθρωπον παραλείπομεν ν' ἀναφέρωμεν.

Ἀλλ' ἡ φυτικὴ τροφή, λέγουσιν οἱ κρεωφάγοι, δὲν δίδει τόσας δυνάμεις, ὅσας τὸ κρέας. Εἶναι ἰδέα καὶ αὕτη ἐσφαλμένη καὶ οὐδόλως ἐπικυρουμένη ὑπὸ τῆς πείρας. Τοὐναντίον ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει ὅτι οἱ φυτικὴν τροφὴν λαμβάνοντες, ἐνῷ εἶναι ὀλιγαρκέστεροι, ἀντέχουσιν ἐπίσης ὡς οἱ λοιποὶ ἢ καὶ περισσότερον τούτων εἰς τὴν ἐργασίαν. Τεκμήριον οἱ Σῖναι ἐργάται, οἱ λιτότατα μὲ ὄρυζαν τρεφόμενοι, πρὸς οὓς οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν δύνανται ν' ἀνταγωνισθῶσιν. Τεκμήριον οἱ Ἰταλοὶ ἐργάται, οἱ Πεδεμόντιοι, οἱ *πολέντατ* καὶ *μακαρόνια* μόνον τρώγοντες καὶ ἐν τούτοις πανταχοῦ τῆς μεσημβρινῆς καὶ μέσης Εὐρώπης προτιμώμενοι τῶν ἄλλων ἐργατῶν, διότι καὶ περισσότερον ἐργάζονται καὶ ὀλιγώτερον ἡμεραμίσθιον ἀπαιτοῦσιν. Γνωστὸν ὅτι τὰ γεώμηλα ἀποτελοῦσι τὴν κυρίως τροφὴν τῶν φιλέργων Ἰρλανδῶν, ὧν τὴν ἐργατικότητα ζητοῦσιν νὰ ἐκμεταλλεύωνται δωρεὰν οἱ *μπιφτεκοφάγοι* Ἄγγλοι. Ἀλλὰ τί τρέχομεν μακράν; Οἱ Ἕλληνες χωρικοὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς μόνον τρώγουσιν κρέας. Οἱ Ἀλβανοὶ ἐργάται, οἱ μὲ *ψωμὶ* καὶ *κρομμύδι* τρεφόμενοι, εἰσὶν εὐρωστότατοι καὶ ἀνὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν κατ' ἔτος διασπειρόμενοι ἐκτελοῦσι τὴν κοπιωδεστάτην τῶν ἐργασιῶν, τὸ σκάψιμον.

Ἑτέρα ἰδέα, ἀβάσιμος ὅλως ἐπίσης, ὑπάρχει παρὰ τοῖς κρεωφαγοῦσιν. Διατείνονται δηλ. οὗτοι ὅτι οἱ πνευματικῶς ἐργαζόμενοι ἔχουσιν ἀνάγκην κρέατος, καὶ ὅτι ἄνευ τούτου τὸ πνεῦμα ἀμβλύνεται. Οἱ δὲ φυσιολογικάς τινας γνώσεις ἔχοντες ἐξηγοῦσι τὸ πρᾶγμα, ἀποδίδοντες εἰς τὸν ἐν τῷ κρέατι φωσφόρον ἐνέργειαν ἀναπτύσσουσαν τὸ πνεῦμα καὶ διεγείρουσαν τὴν σκέψιν. Δὲν σκέπτονται ὅμως οὗτοι ὅτι καὶ εἰς τὸ κρέας τῶν ζώων ἐκ τῶν φυτῶν ἠντλήθη ὁ φωσφόρος οὗτος. Καὶ πράγματι τόσα φυτὰ καὶ καρποὶ καὶ σπόροι περιέχουσι φωσφόρον, χρήσιμον εἰς τὸν ἐγκέφαλον, τὰ ὀστᾶ καὶ τοὺς διαφόρους τοῦ σώματος ἱστούς. Οἱ μύκητες, αἱ κολοκύνθαι, οἱ ἀσπάραγοι, αἱ σταφυλαὶ κ.λ.π. εἰσὶ πηγαὶ πνεύματος καὶ εὐφυΐας διὰ τοὺς ἐκ τῶν κρεωφάγων τὴν εὐήθειαν φοβου-

μένους. Ἀλλ' αἱ θεωρίαι περιτταὶ ὅταν ἡ πεῖρα παρέχῃ ἡμῖν ἀποδείξεις. Ὁ Πυθαγόρας καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν δὲν ἦσαν βεβαίως ἀμβλύνοες. Ὁ Ῥουσσώ, ὁ Φραγκλῖνος, ὁ Λαμαρτῖνος οὐδέποτε ἢ σπανίως ἔφαγον κρέας. Αἱ ἀνώτεραι κλάσεις τῶν Ἰνδῶν, αἱ κατὰ τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει οὐ μικρὸν ἀναπτύξασαι, ἐθεώρουν τὸ κρέας ὡς τροφὴν ἀκάθαρτον. Πασίγνωστος εἶναι ἡ αὐστηρὰ φυτοφαγικὴ δίαιτα πολλῶν χριστιανῶν πατέρων, ὑγιῶν τό τε σῶμα καὶ τὸν νοῦν, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας. Οἱ δὲ νεώτατοι καὶ σύγχρονοι φυτοφάγοι βεβαιοῦσιν ἐκ πείρας ὅτι τὸ πνεῦμά των οὐ μόνον δὲν ἐξησθένησεν, ἀλλὰ τοὐναντίον διαυγέστερον καὶ ἐργατικώτερον κατέστη. Ἠδυνάμεθα ἔτι νὰ προσθέσωμεν πλεῖστα ὀνόματα σοφῶν καὶ ἐξόχων ἐν γένει πνευμάτων, οὐδέποτε ἢ σπανίως κρεωφαγησάντων. Ἀλλ' οὐδ' ὁ χρόνος οὐδ' ὁ χῶρος ἐπιτρέπει ἡμῖν ἐνταῦθα νὰ βιογραφήσωμεν.

Ἴδωμεν ἐν συντόμῳ ὁποία ἡ ἐνέργεια τῆς φυτοφαγίας καὶ ὁποία ἡ τῆς κρεωφαγίας ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος. Οἱ φυτοφάγοι βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ φυτοφαγία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον μειλίχιον καὶ εὐαίσθητον εἰς τὰ παθήματα τῶν ἄλλων, διότι ὁ πονῶν ὅταν βλέπῃ ζῶον δυστυχοῦν, πολλῷ μᾶλλον πονεῖ καὶ πάσχει ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὁμοίου του ἀνθρώπου δυστυχοῦντος. Τοὐναντίον ὁ πρὸς τὰς κακουχίας τῶν ζώων ἀναίσθητος ὤν, σκληρὸς καὶ ἀναίσθητος εἶναι καὶ πρὸς τὸν πλησίον του. Ἔτι δὲ σκληρότερος καὶ ἀναισθητότερος καθίσταται, ὅταν, προξενῶν τὴν ὑψίστην δυστυχίαν, τὸν θάνατον, εἰς τὰ ζῶα, μόναν καὶ μόνον ἵνα εὐχαριστήσῃ τὸν στόμαχόν του, οὐδεμίαν συγκίνησιν αἰσθάνεται. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου παραβάλλουσιν οἱ φυτοφάγοι τοὺς τραχεῖς σφαγεῖς, τοὺς καθ' ἑκάστην ἀναισθήτως φονεύοντας, πρὸς τοὺς ἡσύχους καὶ ἀγαθοὺς γεωργούς, τοὺς ἐκ τῆς μητρὸς γῆς κυρίως τὴν τροφὴν των παραλαμβάνοντας. Καὶ τὰ φερέοικα δὲ ἔθνη, τὰ περὶ θήραν καὶ ἁλιείαν ἀσχοληθέντα, ἦσαν πάντοτε ἀγρεώτερα καὶ αἱμοβορώτερα τῶν ἡσύχων καὶ σταθερὰν κατοικίαν σχόντων γεωργικῶν ἐθνῶν. Πλὴν τῆς ἔξωθεν ἐπερχομένης ταύτης βλάβης, τὸ κρέας καὶ ὡς τροφὴ ἐνεργοῦν ἀναπτύσσει, κατὰ τοὺς φυτοφάγους, παντοῖα πάθη κτηνώδη καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἐμπαθῆ καὶ ἐκτραχύνει τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Ἐν συνόλῳ οἱ φυτοφάγοι ἐπιζητοῦσι διὰ τοῦ διαιτητικοῦ των συστήματος ἁπλοποίησιν τοῦ βίου, ὑγείαν, μακροβιότητα, ἀγάπην καὶ ἁρμονικὴν συμβίωσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ἡ ἰδέα των εἶναι βεβαίως εὐγενὴς καὶ ὑψηλή. Ἂν καὶ τὰ μέσα των εἶναι κατάλληλα, τοῦτο θὰ ἀποδείξῃ καὶ τοῖς μεμυημένοις μακροτέρα πεῖρα.

Καὶ τί θὰ γείνωσι τότε τὰ ζῶα; Ἐρωτῶσιν οἱ κρεωφάγοι, οἱ ἐγωϊστικῶς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων διδασκόμενοι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἀπόλυτος κύριος πάντων τῶν ἄλλων πλασμάτων καὶ ὅτι δι' αὐτὸν μόνον καὶ τὴν γαστέρα του ἡ φύσις ἐφρόντισεν. — Θὰ ζήσωσιν καὶ ταῦτα ἐν εὐδαιμονίᾳ παίζοντα καὶ σκιρτῶντα, ἀγαπῶντα καὶ ἀγαπώμενα, ἀπαντῶσιν οἱ συμπάσχοντες φυτοφάγοι. Ἔπειτα ἀναγκάζομεν αὐτὰ νὰ ὀργῶσι τοὺς ἀγρούς, νὰ σύρωσι τὰς ἁμάξας ἡμῶν, ἀφαιροῦμεν αὐτὰ τὸν μόνον των χιτῶνα, τὸ μαλλίον, πίνομεν τὸ γάλα των· ἂς θεωρήσωμεν τοὐλάχιστον αὐτὰ ἴσα ἡμῖν ἀπέναντι τοῦ θανάτου.

Δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα τὸ ζήτημα πολιτικοοικονομικῶς καὶ αἰσθητικῶς. Ἀρκεῖ μόνον ν' ἀναφέρωμεν ὅτι τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρποὺς ποριζόμεθα ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς γῆς, τὸ δὲ κρέας διὰ μέσου τῶν ζώων, ὅτε καὶ ἡ ἐργασία καὶ αἱ δαπάναι περισσότεραι. Ὑπὸ δὲ αἰσθητικὴν ἔποψιν ὑπομιμνήσκομεν ὅτι οὐδείς ποτε ποιητὴς ἔψαλε τὸν δύσοσμον τοῦ σφαγείου ἀέρα ἢ αἱμοστάζοντα μηρὸν βοός. Ἐνῷ οἱ κῆποι μὲ τὰ καρποφόρα δένδρα των καὶ τὰ ζῶντα πτηνά των καὶ οἱ ἀγροὶ μὲ τὰ λῆδά των παρέσχον ὑπόθεσιν εἰς περιγραφὰς ποιητικωτάτας καὶ εἰδύλλια ἀγροτικὰ ἀφελέστατα. Χ. Β.

ΕΛΑΦΡΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τὰ συστήματα τῶν φιλοσόφων περὶ γενέσεως τοῦ παντὸς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ τυροσκώληκος περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἑλβετικοῦ τυροῦ.

—

Διατί φέρομεν τὰ δίοπτρα ἐπὶ τῆς ρινός; διότι πρέπει πάντοτε ὁ κατώτερος νὰ φέρῃ τὰς ἀτελείας καὶ τὰ λάθη τῶν ἀνωτέρων.

—

Εὐτυχέστεροι τῶν ἀνθρώπων εἶνε οἱ μουσικοί· διότι παίζουσιν ὅταν ἐργάζωνται, καὶ ἐργάζονται ὅταν παίζωσι.

—

Εὐκολώτερον εἶνε νὰ κάμῃ τις τὸ ἄσχημον ἀσχημότερον παρὰ τὸ ὡραῖον ὡραιότερον.

—

Τὸ ν' ἀφιερωθῇ τις ὅλως εἰς τὴν τέχνην ἀπαιτεῖ βεβαίως εὐφυΐαν· τὸ νὰ μὴ πεινάσῃ ὅμως συγχρόνως ἀπαιτεῖ μείζονα τέχνην.

Παρόραμα. Ἐν τῷ «Ἀνεκδότῳ Θρήνῳ ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως» τῷ δημοσιευθέντι διὰ τοῦ προηγουμένου φυλλαδίου τῆς «Ἑστίας» παρελείφθη ἐν ταῖς ὑποσελιδίοις γραφαῖς τῆς σελ. 82ᾱ ἡ λέξις ἐπαινέσει ὡς δευτέρα παρακομπή, ἀναφερομένη εἰς τὸ τοῦ κειμένου ἐν στ. 160 ἐπαινῶσιν, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῆς παρακομπῆς διορθωτέος ἀντὶ 1 εἰς 2.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1886—706